

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อย 1

การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

Organization Development for Sustainable Tourism
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

โดย

ดร. สมหมาย อุดมวิทิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน

กรกฎาคม 2561

เลขที่สัญญา RDG60T0020

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อย 1

การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
Tourism Network Development for Sustainable Tourism
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

คณะผู้วิจัย

ดร. สมหมาย อุดมวิทิต

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ. ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดโครงการ

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
Competence Development for Sustainable Tourism Management in
the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve, Nakhon Ratchasima Province

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. - สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย	การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	
	Tourism Network Development for Sustainable Tourism in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve	
ผู้วิจัย	ดร.สมหมาย อุดมวิทิต	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผศ. ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปีงบประมาณ	2560	

การศึกษาโครงการวิจัย “การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 2 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อนำเสนอรูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และ (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยผลการศึกษาทั้งหมด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษา

การทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ

การทบทวนยุทธศาสตร์และแผนในการพัฒนการท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนใน 3 ระดับ ได้แก่ แผนพัฒนการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) โดยผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาจากการทบทวนแผนการพัฒนาในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด พบว่า ในทุกระดับให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ กรอบในการพัฒนการท่องเที่ยวที่แผนพัฒนาระดับต่างๆ นำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้ชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

นอกจากนี้ เมื่อทบทวนถึงพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ปรากฏว่า ไม่ได้ระบุถึงการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนไว้โดยตรง เพียงแต่ระบุถึงการเข้าใช้ประโยชน์ในภาพกว้าง อย่างไรก็ตาม ในประเด็นดังกล่าวในปัจจุบันได้มีการประกาศพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 โดยได้

เพิ่มเติมมาตรา 19/1 ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ นับสำคัญของมาตราดังกล่าวให้มีความสำคัญในการให้บริการหรือให้ความสะดวกต่างๆ แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติหมายรวมถึง บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน อันจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมากขึ้น

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาของ นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์ และคณะ (2559) ได้ดำเนินโครงการวิจัย “การศึกษาศักยภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” พบว่า ผลการประเมินศักยภาพจุดท่องเที่ยวทั้ง 4 พื้นที่ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของโครงข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จะเห็นได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวนี้นี้มีศักยภาพสูง รวมทั้งได้กำหนด theme ของเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่: “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

รวมทั้ง ผลการศึกษาของอุไรวัจน์ เดชอุ่ม และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษา ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับนโยบายการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการเป็นผู้แทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในลักษณะของ “ภาคีการพัฒนา” ผ่านทางการจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติและเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา

การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายการศึกษารั้วนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการที่ธุรกิจท่องเที่ยวเขตอำเภอวังน้ำเขียวที่เริ่มกลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมวลชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะที่ผ่านมา ปรากฏว่า รายได้หรือผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียวมีการกระจุกตัวของรายได้อยู่บางพื้นที่ อีกทั้งรายได้ยังไปกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการที่เป็นนายทุน ทำให้ความเจริญหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมเท่านั้น

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานเป้าหมายในพื้นที่ ปรากฏว่า มีประสิทธิผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายได้ประสบอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณในการพัฒนา การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การขาดการประสานงานในการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน และปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จจึงควรคำนึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้

ข้อมูล และประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน การร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหรือการดำเนินงานที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการสำรวจปรากฏว่า ทุกหน่วยงานให้ความคิดเห็นที่ตรงกันว่าควรมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายขึ้นเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

การพัฒนาภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาภาคีเครือข่ายในครั้งนี้ ได้อาศัยการประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาคีเครือข่าย และเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลสรุปจากการประชุมที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ โดยยังไม่มีมีการประสานงานกันเพื่อให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าด้วย ปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็เป็นประเด็นสำคัญที่ที่ประชุมให้ความสนใจ ดังนั้น ที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีองค์กรในลักษณะภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน ผลักดัน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งควรจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมภาคีเครือข่ายครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำเสนอสรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนำเสนอร่างการจัดตั้งภาคีเครือข่ายให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา โดยในการประชุมตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายเห็นชอบภารกิจ/พันธกิจ ทั้ง 3 ได้แก่ (1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ (2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และ (3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย สำหรับแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย การประสานงานภาคีเครือข่าย การขยายเครือข่าย การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์กรและบุคลากร ส่วนโครงสร้างภาคีเครือข่ายในเบื้องต้นควรเป็นการรวมตัวกันหลวมๆ ของหน่วยงานภายในพื้นที่ โดยอาศัยคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการขอคำสั่งแต่งตั้ง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการผ่านทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2561 รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้น เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยผลการขับเคลื่อนการ

พัฒนาภาคีเครือข่ายได้สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกิดการทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยว และการคำนึงความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวที่จะได้คัดเลือกมาเพื่อทดสอบเส้นทางต่อไป

สำหรับการจัดกิจกรรมทดสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรม “ปั่น-ปลูกป่า” ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย และชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์การกระจายผลประโยชน์ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงยังไม่เกิดประโยชน์ขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ทว่าชุมชนมีความประสงค์ในการเข้าร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวในรูปแบบของการขายอาหารและเครื่องดื่ม การขายของที่ระลึก ให้กับนักท่องเที่ยว และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ได้จากผลการสำรวจดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นจากที่ประชุมของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายควรมีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนผ่านทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดท่องเที่ยวในลักษณะของเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการ (การรักษาความปลอดภัย การบริการนักท่องเที่ยว การดูแลความสะอาด เป็นต้น) การจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผลประโยชน์มีการกระจายลงสู่เศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาภาคีเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็ง มีดังนี้ (1) ควรมีการดำเนินกิจกรรมของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมกลุ่มเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือการร่วมกันพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป รวมถึงการร่างกฎระเบียบในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขึ้น เป็นต้น (2) ควรมีที่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับภาคีเครือข่ายต่อไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ทางภาคีเครือข่ายเข้มแข็งจนกระทั่งสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง (3) ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในอนาคต ภาคีเครือข่ายควรมีการกระตุ้นให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่ในระดับร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว และร่วมปฏิบัติให้มากขึ้น (4) เพื่อให้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวตกอยู่ในชุมชนมากขึ้น ทางภาคีเครือข่ายควรมีการกำหนดกิจกรรมที่สามารถให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนต่อไป และ (5) ในการจัดกิจกรรม

ท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตทางภาคีเครือข่ายควรมีการคำนวณถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ อย่างรอบคอบ เพื่อจะได้
นำไปสู่การกำหนดราคาสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้ รายได้หรือกำไรจากการจัดกิจกรรม
บางส่วนควรมีการหักเพื่อเก็บไว้เป็นกองทุนสำหรับการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายต่อไปในอนาคต

การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

สมหมาย อุดมวิทิต

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แสงสรรค์ ภูมิสถาน

สาขาวิชาอุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาโครงการวิจัย “การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 2 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อนำเสนอรูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก โดยผลการศึกษาทั้งหมด สามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาจากการทบทวนแผนการพัฒนาในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด พบว่า ในทุกระดับให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยว ภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในฐานะที่เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีภาคีเครือข่ายในการเป็นหน่วยงานในการจัดการขึ้น

โดยผลการพัฒนาภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เห็นชอบในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายนั้นและมีการกิจ/พันธกิจที่สำคัญ ได้แก่ (1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ (2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และ (3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย ส่วนการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการผ่านทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” โดยผลการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคีเครือข่ายได้สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกิดการทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

สำหรับกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงยังไม่เกิดประโยชน์ขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ทว่าชุมชนมีความประสงค์ในการเข้าร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวในรูปแบบของการขายอาหารและเครื่องดื่ม การขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นร่วมกันจากที่ประชุมของภาคีเครือข่ายและชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาภาคีเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็ง มีดังนี้ (1) ควรมีการดำเนินกิจกรรมของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง (2) ควรมีที่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับภาคีเครือข่ายต่อไปอีกระยะหนึ่ง (3) ภาคีเครือข่ายควรมีการกระตุ้นให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่ในระดับร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว และร่วมปฏิบัติให้มากขึ้น (4) ภาคีเครือข่ายควรมีการกำหนดกิจกรรมที่สามารถให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนต่อไป และ (5) ภาคีเครือข่ายควรมีการคำนวณถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ อย่างรอบคอบ เพื่อจะได้นำไปสู่การกำหนดราคาสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้ รายได้หรือกำไรจากการจัดกิจกรรมบางส่วนควรมีการหักเพื่อเก็บไว้เป็นกองทุนสำหรับการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยว ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง

**Tourism Network Development for Sustainable Tourism
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve**

Sommai Udomwitid, Ph.D.

Faculty of Economics, Kasetsart University

Sangsan Phumsathan

Parks, Recreation, and Tourism Program, Faculty of Forestry, Kasetsart University

Abstract

The study of “Tourism Network Development for Sustainable Tourism in the Pha Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve” was objected to 1) propose the pattern of tourism party network for sustainable tourism management and 2) to suggest the practical guidelines for enhancing the economic benefits of tourism to local communities. The results presented that the policy and program development of government departments devoted much attention to tourism under the concept of sustainable tourism with the expectation that tourism can generate revenue to local people. However, for effective development, tourism party has been underlined. In this manner, tourism party network of Pha Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Tourism Network has been created under the agreement of the local government. The missions of the party focused on 1) set up the goal of tourism development 2) coordinate and support tourism development activities 3) build up group members' competence. Tourism partnership was driven by two activities, including competence development program and tourism event mock up. The results indicated that the partnerships have improved their knowledge, skills and attitudes required to work in sustainable tourism management. Additionally, the evaluation results of tourism event mock up represented the improvement of management skill of tourism partnership. For benefit distribution, the result indicated that the benefit from tourism activity was unambiguous. This might be because the tourism development in the study area was initial stage. Moreover, the participation of local people was limited in small group. However, the majority of villages wanted to get involved in tourism development activities (for example: taking part in the guiding service group, selling the souvenir, providing food to visitors). Several guidelines for tourism partnership competence development were proposed. First, a continuous process of buildup tourism group's competence would be required. Secondly, the initial phase, mentors would be needed to support. Thirdly, local residents should be invited to participate in the tourism activities – planning, decision making, and implementing. Fourthly, cost-benefit analysis should be considered for setting up the appropriate fee. Additionally, tourism revenue will be used to preserve the environment and improve tourism facilities in the community.

Key words: tourism development; tourism party network; Wang Nam Khiao Forest Reserve; Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(1)
บทคัดย่อ	(6)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม	5
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการองค์กรท่องเที่ยวชุมชน	5
2.2 แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน	10
บทที่ 3 การดำเนินงานวิจัย	13
3.1 การพัฒนาภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	13
3.2 การศึกษากระบวนการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	14
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	15
บทที่ 4 ผลการศึกษา	17
4.1 การทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ	17
4.2 การทบทวนพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ	30
4.3 ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	33
4.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา	36
4.5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	53
4.6 การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	56
4.7 การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	62
4.8 แนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก	71
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	74
5.1 สรุปผลการศึกษา	74
5.2 ข้อเสนอแนะ	80

บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก 1 แบบสัมภาษณ์หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว	84
ภาคผนวก 2 แบบสอบถามความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว	90
ภาคผนวก 3 รายชื่อตัวแทนหน่วยงานที่ให้การสัมภาษณ์	98
ภาคผนวก 4 รายชื่อภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย	101
ภาคผนวก 5 ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ	104

ตารางที่ 1	คุณลักษณะและข้อดี-ข้อเสียของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	12
ตารางที่ 2	จำนวนตัวอย่างและตัวอย่างที่ใช้จริงในการศึกษา	16
ตารางที่ 3	ภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการกระจายตัวของผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	39
ตารางที่ 4	ภารกิจและการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานเป้าหมาย	44
ตารางที่ 5	ผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน	49
ตารางที่ 6	ความคิดเห็นในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย	54
ตารางที่ 7	หน่วยงานเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย	62
ตารางที่ 8	หัวข้อในการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของภาคีเครือข่าย	63
ตารางที่ 9	ระดับความพึงพอใจของการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”	71
ตารางที่ 10	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โครงข่ายการท่องเที่ยว ป่าวังน้ำเขียว- ป่าเขาภูหลวง	72
ตารางที่ 11	ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	73

ภาพที่ 1	กรอบแนวความคิดของการวิจัย การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	3
ภาพที่ 2	พื้นที่ศึกษาโครงการวิจัย การพัฒนามาตรฐานการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	4
ภาพที่ 3	การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย	37
ภาพที่ 4	การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย	57
ภาพที่ 5	การขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อร่วมกันพิจารณาร่างภารกิจและโครงสร้างภาคีเครือข่าย	59
ภาพที่ 6	ร่างแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย	61
ภาพที่ 7	การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย รอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 3-4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561	65
ภาพที่ 8	การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย รอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561	66
ภาพที่ 9	การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย รอบที่ 3 ระหว่างวันที่ 3-4 มีนาคม พ.ศ. 2561	67
ภาพที่ 10	การฝึกอบรมการเขียนข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ	69
ภาพที่ 11	กิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”	70

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยในปี 2558 ได้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และความร่วมมือของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการพื้นที่ ทั้งกรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ รวมถึงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ได้กำหนด theme ของเส้นทางการท่องเที่ยว ได้แก่ “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียวและพื้นที่เชื่อมโยง โดยส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง ประกอบด้วยเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยเส้นทางเดินป่าระยะไกล เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว (แสงสรรค์ และคณะ, 2559) ด้วยมุ่งหวังว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และลดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบบไม่ยั่งยืนของชุมชน อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่จะสร้างการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบันเทิง (edutainment) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ให้เกิดขึ้นได้จริงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ให้แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาบุคลากร รวมถึงการพัฒนาภาคีเครือข่ายในการทำหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ การพัฒนาภาคีเครือข่ายนั้นจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นตัวกลางในการดำเนินงานและบริหารจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยผลการศึกษาที่สำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง นั้นได้เสนอแนะให้มีการจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยว (DMO) หรือภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน หรืออาจอยู่ในรูปแบบของสหกรณ์บริการการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ

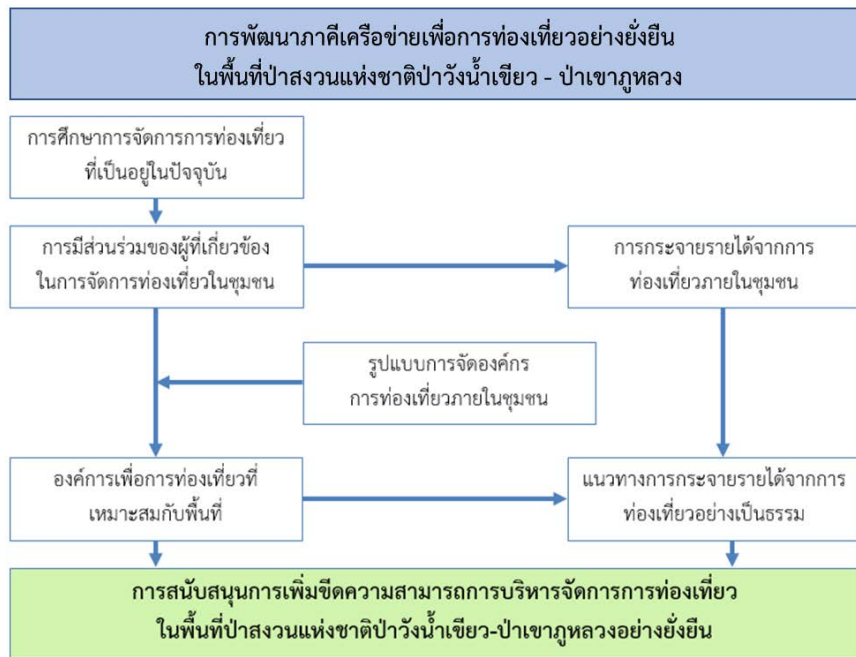
ดังนั้น ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในลักษณะวิจัยเชิงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ทุกภาคส่วนหรือทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของภาคีเครือข่าย โครงสร้างภาคีเครือข่าย และแนวทางในการกระจายผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดรูปแบบของภาคีเครือข่ายที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นที่ยอมรับ และสามารถดำเนินงานในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อนำเสนอรูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาโครงการวิจัยการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในครั้งนี้ ประกอบด้วยการศึกษา 3 ส่วนที่สำคัญ (ภาพที่ 1) ได้แก่ (1) การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และเชิญชวนเข้าร่วมในภาคีเครือข่ายที่จะได้พัฒนาขึ้นในอนาคต (2) การศึกษารูปแบบการจัดการภาคีเครือข่ายหรือองค์กรการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อพิจารณาถึงรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งการทบทวนถึงแนวคิด ข้อดีและข้อเสียในการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสนอแนะรูปแบบที่เหมาะสมให้แก่ชุมชน และ (3) การศึกษาการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อประเมินถึงการจัดการด้านการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสรรผลประโยชน์ และเสนอแนะแนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผลจากการดำเนินงานโครงการวิจัยนี้ คาดว่าจะก่อให้เกิดการสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าว

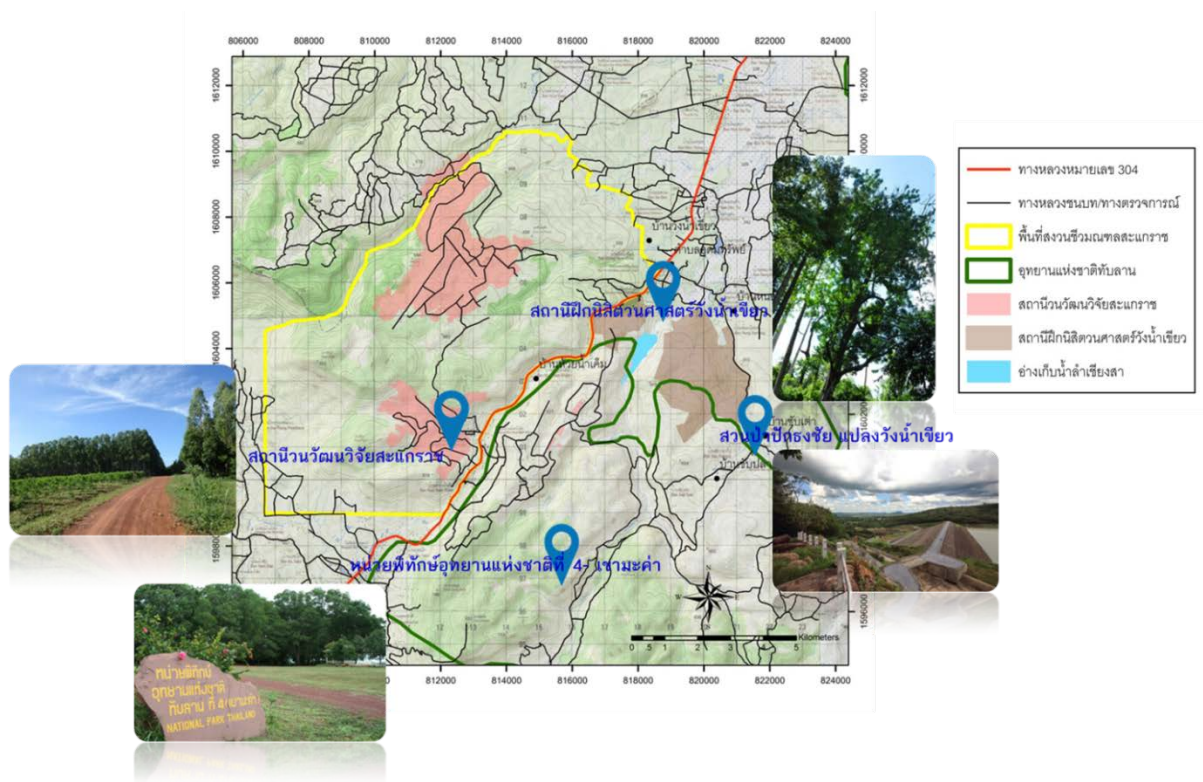

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดพื้นที่ศึกษาเป็น 2 ส่วนคือ 1) พื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและผืนนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว คณะวนศาสตร์ 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) 3) พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และ 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ โดยมีถนนสาย 304 เป็นจุดเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยว และ 2) ชุมชนในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว (ภาพที่ 2) โดยพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมดอยู่ภายใต้เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยประยุกต์ทางสังคมศาสตร์ (social sciences research) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีการศึกษาใน 2 ส่วน ได้แก่ 1) การพัฒนาภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และ 2) การศึกษากระบวนการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

ภาพที่ 2 พื้นที่ศึกษาโครงการวิจัย การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) รูปแบบองค์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และแนวทางในการพัฒนาองค์การในพื้นที่เครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
- 2) แนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้องค์การเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีหลัก 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการองค์กรท่องเที่ยวชุมชน และแนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยรายละเอียดของแต่ละแนวคิดและทฤษฎีมีดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการองค์กรท่องเที่ยวชุมชน

1) ความหมายองค์การและการจัดการ

องค์การ หมายถึง ระบบที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมี จิตสำนึก (พะยอม วงศ์สารศรี, 2537) และทัปทิม วงศ์ประยูร และคณะ (2547) ได้สรุปไว้ว่า องค์การ หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อที่จะทำงานนั้นๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารนำไปปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การบรรลุความสำเร็จ ตามเป้าหมายขององค์กรและทรัพยากรทางการบริหารประกอบด้วย คุณลักษณะ 3 ประการ คือ (1) เป็นกระบวนการของการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน (2) เน้นที่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร และ (3) การทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยผสมผสานบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารเข้าด้วยกันและหน้าที่พื้นฐานทางการจัดการ ได้แก่ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์กร (3) การนำ และ (4) การควบคุม (เนตร์พัฒนา ยาวีราข, 2548)

2) ความหมายของการจัดองค์กร

การจัดองค์กร (organizing) คือการตัดสินใจเลือกวิธีการในการจัดแบ่งกลุ่มกิจกรรมและทรัพยากรต่างๆ ขององค์กรออกเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้การประสานงานระหว่าง กลุ่มกิจกรรมและกลุ่มบุคคลต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสำคัญของการจัดองค์กร มีดังต่อไปนี้

(1) การจัดองค์กรเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากการจัดองค์กร เป็นเครื่องมือในการกำหนดว่าใครจะทำอะไร ใครจะอยู่แผนกไหน ใครจะต้องรับผิดชอบและรายงานต่อใคร ซึ่งการจัดองค์กรนั้นเสมือนเป็นการกำหนดว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ขององค์กร โดยการจัดองค์กรนั้นยังรวมถึงกลไกการประสานงานในองค์กรหนึ่งๆ จะต้องมีการแบ่งงานและประสานงานกันเพื่อให้ งานสำเร็จลุล่วง

(2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน เนื่องจากองค์การทุกองค์การจะต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ซึ่งประสิทธิภาพนั้น จะกล่าวถึงในเรื่องของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งบางครั้งอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของ

องค์การ ส่วนในเรื่องของประสิทธิผล กล่าวได้ว่าเป็นความพยายามขององค์การในการทำให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งการที่จะเกิดประสิทธิผลได้นั้น เราไม่ได้มองในมุมของการใช้ทรัพยากรหรือคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า แต่เราจะเน้นไปที่จะทำอย่างไรให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้อ้างไว้

(3) ช่วยลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากการจัดองค์การเป็นการกำหนดว่าในองค์การใด องค์การหนึ่งควรแบ่งออกเป็นกี่แผนก เมื่อมีการแบ่งแผนกได้แล้วในขั้นตอนต่อไปจะเป็นเรื่อง ของการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เช่น ใครอยู่แผนกไหน หน้าที่งานคืออะไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบหรือใครคือผู้บังคับบัญชาในแผนกนั้น ซึ่งผลดีก็คือ ผู้บริหารสามารถมอบหมายงานได้ง่ายขึ้น

(4) การจัดองค์การที่ดีช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานตามความถนัดหรือตามความเหมาะสม เช่น จากการจัดองค์การ องค์การจะต้องมีการแบ่งแผนกงาน และจัดคนลงไปทำงานในแต่ละแผนก ซึ่งการจัดคนไปในแต่ละแผนกนั้น ผู้บริหารต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ เพื่อในการจัดคนให้เหมาะสมกับงาน ถ้าผู้บริหารสามารถจัดคนให้เหมาะสมกับงาน องค์การก็จะได้ประโยชน์สูงสุดจากการทำงานของพวกเขานั่น

3) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนางค์กร

การพัฒนางค์กร (Organization Development: OD) ได้มีนักวิชาการ ให้ความหมาย และแนวทางไว้มากมาย ดังนี้

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540) ได้ร่วมกันสรุปลักษณะของการพัฒนางค์กรจากการให้ความหมายของ Bennis (1969), Aplin and Thomson (1974) และ French and Bell (1973) ดังนี้

- (1) เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยมีการวางแผน (Planned Change)
- (2) เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive Change)
- (3) เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม (Emphasis on Work Group)
- (4) เป็นการเปลี่ยนแปลงระยะยาว (Long-Range Change)
- (5) เป็นการร่วมมือของผู้ทำการเปลี่ยนแปลง (Participation of Change Agent)
- (6) เน้นถึงวิธีการดำเนินงานและการวิจัยปฏิบัติการ (Emphasis Upon Interventions and Action Research)

สมคิด บางโม (2547) กล่าวว่า การพัฒนางค์กร คือความพยายามเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนทั่วทั้งองค์การโดยเริ่มจากฝ่ายบริหารระดับสูง เพื่อเพิ่มควมมีประสิทธิภาพและความเจริญเติบโตขององค์การ โดยการสอดแทรกสิ่งที่ได้มีการวางแผนไว้แล้วเข้าไปในกระบวนการขององค์การโดยการใช้ความรู้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์

สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร (2549) ได้ร่วมกันสรุปความหมายของการพัฒนางค์กรไว้ว่า เป็นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะขององค์การอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้า และจะเน้นกระทำ

ในส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและกระบวนการของกลุ่มบนรากฐานแห่งความร่วมมือร่วมกัน ด้วยความช่วยเหลือของที่ปรึกษาและใช้เครื่องมือทางพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ เข้าช่วยในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การวิจัยการปฏิบัติการเป็นแม่แบบ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาและธำรงไว้ซึ่งประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีความสุขสมบูรณ์ขององค์กร

ในขณะที่ สร้อยตระกูล (ตียานนท์) อรรถมานะ (2550) ได้ให้แนวคิดของความหมายในทางปฏิบัติจริงๆ ว่า การพัฒนาองค์กรโดยทั่วไปมักจะหมายถึงความถึงการฝึกอบรมในหลายๆ รูปแบบ หรือการพยายามเข้าแทรกแซงขององค์กรในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมุ่งประสงค์ที่จะปรับปรุงองค์กร หรือสมาชิกองค์กร และในภาพรวม การพัฒนาองค์กรก็จะไปสมตามชื่อ นั่นก็คือ ให้ความสำคัญที่การเจริญเติบโตและการพัฒนาการขององค์กรโดยทั้งหมด

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาองค์กร คือ วิธีการอย่างเป็นระบบต่อการปรับปรุงองค์กรที่ประยุกต์ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ และการวิจัยมาใช้เพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีและควมมีประสิทธิภาพของคนและองค์กร

ณัฐพันธ์ เชนันนท์ (2551) ได้สรุปว่า การพัฒนาองค์กร หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบภายในองค์กร โดยที่มีการวางแผนล่วงหน้าในเรื่องต่างๆ อาทิ กำหนดผู้รับผิดชอบ ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลง และศึกษาผลกระทบและวิธีแก้ไขเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานและมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นจากการให้นิยามของนักวิชาการต่างๆ จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาองค์กร หมายถึง กระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบภายในองค์กร โดยบุคลากรทุกระดับในองค์กร มีการวางแผนล่วงหน้าและเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานและมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4) ความสำคัญของการพัฒนาองค์กร

สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร (2549) ได้ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาองค์กร ดังต่อไปนี้

- (1) การพัฒนาองค์กรเป็นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะขององค์กรอย่างมีแผนซึ่งจะต้องกระทำโดยตระหนักถึงภาวะแวดล้อมขององค์กรตลอดเวลา
- (2) การพัฒนาสมรรถนะขององค์กร จะเน้นในเชิงกระบวนการของกลุ่ม และขององค์กรเป็นที่ยึด โดยกระบวนการเหล่านี้จะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กรได้ใช้ศักยภาพหรือสติปัญญาความสามารถอย่างเต็มที่
- (3) เน้นทีมงานเป็นเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ถึงพฤติกรรมขององค์กรเป็นส่วนรวม

- (4) เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของทีมงาน
- (5) เน้นการดำเนินการเกี่ยวกับวัฒนธรรมขององค์การทั้งระบบใหญ่และระบบย่อย
- (6) ใช้การวิจัยการปฏิบัติการเป็นแม่แบบ
- (7) ใช้ที่ปรึกษาหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาช่วยให้คำปรึกษา
- (8) ยุทธศาสตร์อันสำคัญยิ่งของการพัฒนาองค์การก็คือ การใช้เครื่องมือทางการพัฒนาองค์การ
เข้าสอดแทรก
- (9) กระบวนการเปลี่ยนแปลงจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง
- (10) มุ่งหวังที่จะให้ได้มาซึ่งผลงานสูงสุดขององค์การ ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และ
ความมีสุขภาพสมบูรณ์ขององค์การ

สรุปได้ว่า การพัฒนาองค์การ (Organization Development) เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาองค์การเพื่อให้องค์การสามารถปรับตัวและแก้ไขข้อบกพร่อง ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยองค์การที่จะดำรงอยู่ได้นั้นต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา สร้างความเข้าใจร่วมกันโดยมุ่งหวังที่จะให้ได้มาซึ่งผลงานสูงสุดขององค์การ ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความมีสุขภาพสมบูรณ์ขององค์การ และดำเนินการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

5) กระบวนการพัฒนาองค์การ

ชัยเชษฐา พรหมศรี (2551) ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาองค์การว่าโดยทั่วไปตั้งอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของเลวิน โดยการวินิจฉัยจะถูกนำไปปฏิบัติในช่วงระหว่างของขั้นการละลายพฤติกรรม (Refreezing) ส่วนการเปลี่ยนแปลง (Change) จะถูกแนะนำอย่างระมัดระวังผ่านการเข้าแทรกที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อสถานการณ์ที่องค์การเผชิญอยู่หรือเพื่อความเหมาะสมกับสภาพขององค์การในขณะนั้น และสุดท้าย การติดตามผลอย่างเป็นระบบเป็นการคงสภาพพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่พึงปรารถนาขององค์การโดยมีกระบวนการเป็นลำดับขั้น ดังนี้

- (1) ขั้นละลายพฤติกรรม เป็นการวินิจฉัย ประเมินสถานการณ์และระบุถึงกลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม
- (2) ขั้นเปลี่ยนพฤติกรรม คือ การเข้าแทรก นำกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงไปปฏิบัติผ่านการร่วมมือและประสานงานที่เพิ่มขึ้น
- (3) ขั้นคงพฤติกรรม คือ การติดตามผล ระบุถึงปัญหาที่ไม่คาดคิด และผลกระทบประเมินความมีประสิทธิภาพของกลยุทธ์

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2551) ได้สรุปว่า การพัฒนาองค์การเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบภายในองค์การ โดยที่มีการวางแผนล่วงหน้าในเรื่องต่างๆ อาทิ กำหนดผู้รับผิดชอบขั้นตอนการเปลี่ยนแปลง และศึกษาผลกระทบและวิธีแก้ไขเพื่อให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานและมี

คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาองค์การยังเป็นวิธีการที่เป็นระบบในการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการต่อไปนี้

(1) เป้าหมายกระบวนการ (Process Goals) มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการในการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างบุคคล เช่น การตัดสินใจ การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหา และการจัดการความขัดแย้งระหว่างสมาชิก เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการ

(2) ผลลัพธ์รวม (Outcomes Goals) การพัฒนาองค์การจะให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน (Task Performance) ขององค์การ โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการปรับตัวขององค์การให้สามารถดำเนินงานภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม โดยใช้เทคนิคในระดับต่างๆ ขององค์การเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามต้องการ

กระบวนการในการพัฒนาองค์การมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การวินิจฉัย (Diagnosis) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นในการพัฒนาองค์การ ภายหลังจากการรับรู้ปัญหา นักพัฒนาองค์การ (OD Practitioner) จะทำเพื่อที่จะกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางแก้ไขปัญหารวมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมของระบบ โดยอาศัยความรู้จากการวิจัยและเทคนิคการพัฒนาองค์การประกอบกัน

(2) การปฏิบัติ (Active Intervention) ผู้ทำหน้าที่พัฒนาองค์การจะดำเนินการพัฒนาองค์การโดยประยุกต์วิธีการต่างๆ ตามแผนการที่กำหนด เพื่อให้การพัฒนาองค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพโดยการวัดและประเมินความก้าวหน้าของแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะปรับปรุงให้การดำเนินงานมีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

(3) การเสริมแรง (Reinforcement) ผู้ทำหน้าที่พัฒนาองค์การต้องทำการประเมินผลการดำเนินงานว่าประสบผลตามที่ต้องการเพียงใด ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินงานเหมาะสมกับสถานการณ์ จากนั้นทำการเสริมแรงและทำพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงให้คงตัว (Refreezing) เพื่อให้พฤติกรรมที่ต้องการคงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ผันแปรหรือย้อนกลับสู่สภาวะเดิม เนื่องจากความเฉื่อยที่เกิดจากความเคยชินของบุคคลหรือกลุ่ม ตลอดจนติดตามผล (Follow Up) เพื่อทำการปรับปรุงและเสริมแรงให้ระบบที่ต้องการคงอยู่อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การพัฒนาองค์การที่มีประสิทธิภาพ นอกจากการกำหนดแนวทางและเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมแล้ว จะต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถแก้ไขอุปสรรคต่างๆ อย่างเรียบร้อย โดยผู้หน้าที่ในการพัฒนาองค์การต้องวางแผนปฏิบัติการในการพัฒนาองค์การดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยการพัฒนาองค์การที่จะประสบความสำเร็จนั้น สามารถดำเนินการตามแนวทางต่อไปนี้ คือ การให้ความนับถือต่อบุคคล ความเชื่อมั่นและการสนับสนุนความเท่าเทียมกันของอำนาจ ความเปิดเผยหรือโปร่งใส และการมีส่วนร่วม

2.2 แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) หมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ และบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของชุมชนเป็นสำคัญ

1) องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สำหรับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ด้านองค์กรชุมชน ได้แก่ ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ด้านการจัดการ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

2) รูปแบบการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้เกิดรูปแบบ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT)” ซึ่งเป็นการจัดการที่มีกลุ่มชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน การบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนเจ้าของพื้นที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม อนุรักษ์

ทรัพยากร และนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มจากกิจกรรมท่องเที่ยว อันนำมาซึ่งรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน ด้วย
คุณประโยชน์ดังกล่าว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถูกนำมาใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนและพัฒนาท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเติบโตอย่างรวดเร็วระหว่าง ปี พ.ศ. 2540-2544 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8) ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจาย
อำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับ การ
สร้างรายได้ ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว หลายรูปแบบใน
ชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ทั้งจากองค์กรท้องถิ่น
องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐระหว่างปี พ.ศ. 2547-2550 พบว่า มีชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในรูปแบบ
ของกลุ่มโฮมสเตย์กว่า 87 ชุมชนทั่วประเทศ หรือมีบ้านพักโฮมสเตย์กว่า 1,000 หลัง (สำนักงานพัฒนาการ
ท่องเที่ยว, 2553) นอกจากนี้ ยังมี กิจกรรมโฮมสเตย์ที่ดำเนินการโดยอิสระ มิได้ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงาน
ท่องเที่ยวภาครัฐอีกเป็นจำนวนมาก ชื่อเสียงและความสำเร็จของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนหลายแห่ง อาทิ
ชุมชนศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา ชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่
กลายเป็นต้นแบบที่กระตุ้นให้ท้องถิ่นต่างๆ หันมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างแพร่หลาย

จากการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยพบว่า มีการดำเนินงาน ใน 2
รูปแบบหลัก คือ การบริหารจัดการแบบรวมอำนาจ (Centralized Management) ซึ่งมีลักษณะ 3 ประการ
คือ (1) มีการรวมอำนาจทางการบริหารจัดการ (2) การตัดสินใจ และ (3) มีความสัมพันธ์ในลักษณะการบังคับ
บัญชา และการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Management) มีลักษณะ (1) มีการแบ่ง
งานกันทำ (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก และ (3) มีระบบการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม (ประยูร กาญจน
ดูล อ่างโน มาโนช นามเดช, 2552) จากการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบพบข้อดีและข้อเสีย
ดังอธิบายในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะและข้อดี-ข้อเสียของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รูปแบบ	ลักษณะ	ข้อดี	ข้อเสีย
การดำเนินงานแบบรวมอำนาจของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน (Centralized Management)	- มีการบริหารจัดการในลักษณะการสั่งการมากกว่าการขอความร่วมมือ - มีการรวมอำนาจในการตัดสินใจ ผลประโยชน์ด้านการเงินหรือเศรษฐกิจเข้าสู่ส่วนกลาง	- มีการบริหารงานที่คล่องตัว สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว - เกิดการประหยัดเนื่องจากขนาด (Economy of scale)	- ขาดธรรมาภิบาลและความเป็นประชาธิปไตย - ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน
การจัดการแบบกระจายอำนาจของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน (Decentralized Management)	- มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน - การมีส่วนร่วมทั้งของสมาชิกทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ - มีระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม	- เกิดการเรียนรู้การทำงานในระบอบประชาธิปไตย - เกิดการส่งเสริมการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างสมาชิก	- ความซับซ้อนในการทำงาน เนื่องจากความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งบางครั้งอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งในชุมชน

ที่มา: มาโนช นามเดช (2552)

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยประยุกต์ทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences Research) มีเป้าหมายหลักเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาคีเครือข่ายและแนวทางในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายของการดำเนินงานวิจัย โดยวิธีการดำเนินงานวิจัยมีดังนี้

3.1 การพัฒนาภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

ในการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาส่วนนี้ ได้อาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action-Research) เป็นกรอบในการกำหนดขั้นตอนในการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานในพื้นที่เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีดังต่อไปนี้

(1) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

(2) การวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการซึ่งจากการศึกษาทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย

(3) การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Meeting) ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

(4) การวิเคราะห์สถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ในปัจจุบัน พันธกิจและความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วน แผนงานและโครงการต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานและชุมชนในปัจจุบัน

(5) การวิเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่ายที่สามารถเป็นไปได้ในพื้นที่ ข้อดีและข้อเสียในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายแต่ละแบบเพื่อเป็นข้อมูลร่วมในการสังเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่ายและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เหมาะสม

(6) การสังเคราะห์เพื่อกำหนดรูปแบบภาคีเครือข่ายและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

(7) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาคีเครือข่ายต่อหน่วยงานและตัวแทนชุมชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาภาคีเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้ในพื้นที่

ในการศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่ การรวบรวมความคิดเห็นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของหน่วยงานต่างๆ ความคิดเห็นต่อการจัดตั้งภาคีเครือข่าย ปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดตั้งภาคีเครือข่ายและการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จ และปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน สำหรับในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษา แยกแยะ แจกแจง ประเด็นที่สำคัญตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 การศึกษากระบวนการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

การศึกษาถึงกระบวนการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในครั้งนี้เป็นการศึกษาที่สืบเนื่องจากการศึกษาของการพัฒนาภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในหัวข้อ 3.1 โดยขั้นตอนในการศึกษากระบวนการจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนามีรายละเอียดดังนี้

- (1) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ คนในชุมชนที่มีครัวเรือนตั้งอยู่ในโครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
- (2) การวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ และชุมชน
- (3) การศึกษาภาวะเปรียบเทียบในการบริหารจัดการรายได้ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะได้พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อเป็นข้อมูลร่วมกับกำหนดแนวทางในการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและไม่ขัดต่อกฎระเบียบของหน่วยงานในพื้นที่
- (4) การนำเสนอแนวทางในการกระจายรายได้ต่อหน่วยงานและตัวแทนชุมชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการปรับปรุงแนวทางการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมที่เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาในส่วนนี้ได้ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของครัวเรือนในชุมชนในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ร่วมกับการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ของครัวเรือนในชุมชน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การสรุปประเด็นความคิดเห็นร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) สถิติเชิงวิเคราะห์ (Atatistical Analysis) และการประมวลผลข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลในการศึกษาทั้งสิ้น 2 ส่วน ได้แก่

(1) **ข้อมูลทุติยภูมิ** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา กฎระเบียบขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา กฎระเบียบเกี่ยวกับการกระจายรายได้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ข้อมูลของหน่วยงานหรือองค์กรในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบความสำเร็จ และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยรวบรวมจากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

(2) **ข้อมูลปฐมภูมิ** เป็นการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Meeting) ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เกี่ยวกับการสถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ในปัจจุบัน พันธกิจและความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วน แผนงานและโครงการต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว สถานการณ์การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นต้น

นอกจากนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมินอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานหรือตัวแทนชุมชนแล้ว ในส่วนของการศึกษาการกระจายผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษายังได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา ร่วมกับการจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ของครัวเรือนในชุมชน

สำหรับจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากำหนดกรอบตัวอย่างเป็นครัวเรือนที่อาศัยอยู่ใน 5 หมู่บ้านของตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว เป็นกลุ่มประชากรที่ต้องการศึกษา ประกอบด้วย บ้านซับพลู บ้านซับเต่า บ้านหนองโสมง บ้านวังน้ำเขียว และบ้านห้วยน้ำเค็ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่โดยรอบโครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในการกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อเก็บแบบสอบถาม กำหนดโดยใช้จำนวนครัวเรือนของทั้ง 5 หมู่บ้าน เมื่อเดือน สิงหาคม 2560 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,167 ครัวเรือน (ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา) เป็นฐานในการกำหนดตัวอย่างโดยขนาดของตัวอย่างเมื่อคำนวณตามสูตรในการกำหนดขนาดของตัวอย่างตามแนวคิดของ Yamane (1973) ภายใต้ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับร้อยละ 10 ทำให้สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนทั้งสิ้น 93 ตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{1,167}{1 + (1,167)(0.10)^2} = 92.1$$

โดยที่ n คือ จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
 N คือ จำนวนของประชากรที่เป็นเป้าหมายในการศึกษา
 e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

จากจำนวนตัวอย่างดังกล่าว ได้อาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วนของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากบ้านเลขที่ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ตามขนาดตัวอย่างที่กำหนด ผลการเก็บข้อมูลชุมชนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 150 ชุด ซึ่งมากกว่าจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 2) และในการศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2560

ตารางที่ 2 จำนวนตัวอย่างและตัวอย่างที่ใช้จริงในการศึกษา

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ	จำนวนตัวอย่างที่เก็บจริง
1. บ้านหนองโสมง (หมู่ 6)	293	23	30
2. บ้านวังน้ำเขียว (หมู่ 9)	323	26	30
3. บ้านซับเต่า (หมู่ 10)	165	13	30
4. บ้านห้วยน้ำเค็ม (หมู่ 11)	226	18	30
5. บ้านซับพลู (หมู่ 16)	160	13	30
รวม	1,167	93	150

การดำเนินงานโครงการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (1) การนำเสนอรูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยการทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ การวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวของพื้นที่ภาคีเครือข่ายในปัจจุบัน การจัดกระบวนการกลุ่มผ่านทางการจัดประชุมกลุ่มย่อยของภาคีเครือข่าย และการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย และ (2) การนำเสนอแนวทางการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยการศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการรายได้ของภาคีเครือข่าย การวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวของพื้นที่ภาคีเครือข่ายในปัจจุบัน และแนวทางในการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากจากแนวความคิดของภาคีเครือข่าย โดยรายละเอียดของผลการศึกษาในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ

การทบทวนยุทธศาสตร์และแผนในการพัฒนการท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนใน 3 ระดับ ได้แก่ แผนพัฒนการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) โดยยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาในแต่ละระดับมีดังนี้

แผนพัฒนการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ได้มีการจัดทำแผนพัฒนการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) (คณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559) ที่ได้นับถึงบริบทของประเทศไทยในการพัฒนาภายใต้กรอบการวิเคราะห์แบบองค์รวม โดยสรุปจากการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิที่ได้สำรวจความเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาสาระของแผนพัฒนการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การประเมินสถานการณ์และแนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยศักยภาพของทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว และความเป็นไทย ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย ทั้งด้านทำเลที่ตั้งในการเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมของคนไทย รวมทั้งประเทศไทยยังคงได้รับรางวัลทางการท่องเที่ยวอีกหลายรางวัล เช่น ประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในประเทศการท่องเที่ยวครอบครัว การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน และการท่องเที่ยวเพื่อการวิวัฒนาการ ทั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก

ผลการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 แม้จะประสบผลสำเร็จด้านรายได้และขีดความสามารถในการแข่งขัน แต่ยังคงมีปัญหาด้านพื้นฐานอีกหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในด้านความปลอดภัย ดังนั้น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 จะมุ่งแก้ปัญหาจากต้นเหตุ โดยเน้นในด้านการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์รักษาแหล่งท่องเที่ยวเปราะบาง การให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลนักท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งให้กับภาคการเติบโตของอุตสาหกรรมในอนาคต

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลก ได้สร้างโอกาสทางการตลาดให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีความสอดคล้องและตอบรับกับแนวโน้มการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในโลก อาทิ การเติบโตของชนชั้นกลางที่เพิ่มความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยว การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำที่ทำให้การเดินทางเป็นไปได้สะดวกด้วยค่าใช้จ่ายที่ลดลง การเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การเพิ่มขึ้นของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรงได้มากขึ้น ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่สูงขึ้นทำให้หลายประเทศได้พัฒนาสินค้า บริการ และเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทำให้มีกลุ่มสาขาการท่องเที่ยวเติบโตใหม่มาจกมาย อีกทั้งหลายประเทศหันมาเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถตอบรับกับความต้องการที่หลากหลายได้

บทเรียนจากประเทศต้นแบบและประเทศคู่แข่งรายสำคัญ ทำให้ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาให้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น การทบทวนวิเคราะห์แผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ประเทศจีน สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย มาเลเซีย และประเทศต้นแบบ เช่น ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ สิงคโปร์และมาเลเซียซึ่งเป็นคู่แข่งที่สำคัญ สามารถสรุปทิศทางการพัฒนาที่สำคัญได้ดังนี้ (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการพัฒนาคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การคมนาคม เพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพของบุคลากร และการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและเพื่ออำนวยความสะดวกด้านข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว (2) การพัฒนาบางประเทศเลือกที่จะตั้งเป้าหมายดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างเฉพาะเจาะจง ในขณะที่บางประเทศตั้งเป้าหมายการพัฒนาเชิงกลุ่มการท่องเที่ยวที่ประเทศนั้นๆ มีศักยภาพ (3) การบูรณาการเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ได้รับการเน้นย้ำในทุกแผนพัฒนา เนื่องจากการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยผลักดันแผนให้เป็นรูปธรรมและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

2) วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ของแผน

2.1) วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579

“ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ ๕ ประการ ดังนี้

(1) ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ด้วยการยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มุ่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเน้นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและวันพักต่อครั้งของการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

(2) การเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมคุณภาพการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ระหว่างนักท่องเที่ยวตามถิ่นที่อยู่ และระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ ส่งเสริมคุณภาพการเติบโตระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวรองและพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมคุณภาพการเติบโตระหว่างช่วงเวลาและฤดูกาล โดยเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ที่ประเทศไทยมีศักยภาพหรือรูปแบบที่ควรพัฒนา

(3) การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย เสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ

(4) การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้ แก่ประเทศพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสร้างโอกาสเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ พัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคและเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่เมืองรองและชนบท และสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

(5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรมโดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2) เป้าประสงค์ในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564)

- (1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว
- (2) การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล
- (3) การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน
- (4) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย

3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

(1) **พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน** โดยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ เสริมสร้าง พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวและบริการให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการระดับโลกสากล

(2) **พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน** โดยการส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ได้แก่ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ การส่งเสริมสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนผู้ประกอบการให้ใช้นวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการ การดูแลรักษาและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นต้น

(3) **สร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการ ทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา ฤดูกาล และรูปแบบการท่องเที่ยว** โดยการส่งเสริมความสมดุลเชิงพื้นที่ในการท่องเที่ยว ทั้งในแง่การกระจายรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดตั้งเขตพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดและพื้นที่ที่มีศักยภาพ การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองรอง การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาสินค้าและบริการที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น และการส่งเสริมความสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลในการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือเทศกาลประจำปีในพื้นที่ต่างๆ การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ (Man - Made Attractions) เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

(1) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว โดยการพัฒนากระบวนการคมนาคมขนส่งในการเดินทางเข้าสู่ประเทศทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกกระต๊อระบบขนส่งสาธารณะ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว พัฒนาเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สามารถเชื่อมโยงกับรูปแบบการเดินทางอื่นๆ พัฒนาศักยภาพของสนามบินในการรองรับนักท่องเที่ยว เพิ่มเส้นทางและจำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศและภายในประเทศที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง

(2) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงระบบการตรวจคนเข้าเมือง ปรับปรุงและอำนวยความสะดวกในการเดินทางผ่านแดน ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง เพิ่มจุดบริการ Free - WiFi ในแหล่งท่องเที่ยว จัดทำระบบบัตรโดยสารเดียวที่ใช้ได้กับทุกช่องทางการเดินทาง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรคสำหรับคนทั้งมวล (Tourism for All) ได้แก่ ห้องน้ำคนพิการ ทางลาด รววจับ เป็นต้น และพัฒนาแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

(3) พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้แก่ กล้องวงจรปิด เครื่องแปลภาษา การติดตั้งไฟในสถานที่ท่องเที่ยว อุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงสุขาสาธารณะ การจัดการขยะและระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

(1) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องความต้องการของตลาดแรงงาน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวสนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะขั้นพื้นฐานตามตำแหน่งงาน และได้รับการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐานสากล

(2) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะธุรกิจพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการ

ประกอบธุรกิจใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพิ่มช่องทางการลงทุนและพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้แก่ภาคเอกชน ภายใต้หลักการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม Thailand 4.0

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้การท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

(1) **เสริมสร้างภาพลักษณ์คุณภาพและความปลอดภัยให้กับประเทศไทย** โดยการพัฒนาภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าและภาพลักษณ์ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) ที่มีคุณภาพสูงต่อนักท่องเที่ยว การทำการตลาดเป้าหมายและสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกันของประเทศไทย ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย และสิ่งไม่ควรกระทำในกรณีฉุกเฉิน เพื่อช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย รวมถึงการส่งเสริมการบังคับใช้และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่นักท่องเที่ยวและสาธารณชน

(2) **ส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยว** และกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ โดยการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มตลาดระดับกลาง - บน (มีรายได้ส่วนบุคคลสูงกว่า 20,000 เหรียญสหรัฐต่อปี) ในพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพ และการทำการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจพิเศษ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ

(3) **ส่งเสริมเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่น** ด้วยการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เป็นที่เข้าใจในเวทีโลก อาทิ การสร้างคุณค่าความเป็นไทยในสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านสัญลักษณ์ “Thainess” บนสินค้า และบริการที่คงอัตลักษณ์ความเป็นไทย การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยผ่านสื่อสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางสื่อต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ การจัดแสดง Roadshow เป็นต้น และการส่งเสริมเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคและจังหวัดโดยการพัฒนาแบรนด์และสื่อสารความแตกต่างของภาคและจังหวัดต่างๆ ในรูปแบบการเล่าเรื่อง (Storytelling) การสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย

(4) **ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศและการท่องเที่ยวที่สมดุลเชิงพื้นที่และเวลา** โดยการสร้างการรับรู้สินค้า บริการ และแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล อาทิ การจัดกิจกรรม เทศกาล และงานประเพณีประจำปีในแต่ละเดือน การสร้างค่านิยมของจังหวัดท่องเที่ยวรอง เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายแพ็คเกจการท่องเที่ยวร่วมกับภาคเอกชน เป็นต้น และการส่งเสริม “ไทยเที่ยวไทย” ได้แก่ การสร้างค่านิยม การเดินทางท่องเที่ยวในประเทศให้แก่คนไทยทุกคนในทุกเพศทุกวัย การส่งเสริมการตลาดแบบมีเป้าหมายเฉพาะ เช่นกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มสุขภาพสตรี รวมถึงการสนับสนุนมาตรการทางการเงินเพื่อส่งเสริมการใช้จ่ายช่วงการท่องเที่ยว อาทิ มาตรการลดหย่อนทางภาษี

(5) ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการใช้เทคโนโลยีในการทำการตลาด ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในการทำการตลาด ได้แก่ การร่วมมือกับชุมชนในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องแบรนด์จังหวัด การส่งเสริมการตลาดร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการตลาด เช่น การสนับสนุนการพัฒนาและต่อยอดแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมการตลาด เพิ่มประสิทธิภาพหน่วยงานที่รับผิดชอบการตลาดดิจิทัล ทั้งในด้านการดูแล บริหาร และวิเคราะห์สถิติ ข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

(1) ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเสริมสร้างการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย โดยมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายประสานงาน กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่หน่วยงานระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ขับเคลื่อนแผนและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชาติ พัฒนาระบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชนและประชาชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้ จัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานในทุกระดับ ผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - based Tourism: CBT) จัดให้มีแผนบริหารจัดการความเสี่ยงและแผนบริหารจัดการภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติ

(2) ปรับปรุงกฎหมายข้อบังคับและมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยการทบทวนแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อระเบียบด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างความเข้าใจในระเบียบและกฎหมายด้านการท่องเที่ยว

(3) สนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนและการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว อาทิ ส่งเสริมความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ และเอกชนในการลงทุนต่างๆ และการจัดตั้งหน่วยงานบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดทำ Tourism Intelligence Center และสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลกลางแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน

(4) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการประสานความร่วมมือกับนานาประเทศในการส่งเสริมการพัฒนาท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศระดับต่างๆ เช่น APEC ASEAN GMS ACMECS IMT - GT สนับสนุนให้ตัวแทนประเทศไทยในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีบทบาทในเวทีนานาชาติ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย

และอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค เช่น การลดขั้นตอนการเดินทางเข้าประเทศ การตรวจลงตราและใบขึ้นที่ที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาค เป็นต้น ส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบเมืองพี่เมืองน้อง ด้านการท่องเที่ยวกับต่างประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก - ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ (North South Economic Corridor: NSEC) และส่งเสริมการตลาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภาพรวมของกลุ่มประเทศตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ

4) การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวสู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) สู่การปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมกันวางนโยบายการใช้ทรัพยากร และงบประมาณที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของตน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) เกิดการพัฒนาขับเคลื่อนอย่างสัมฤทธิ์ผล จึงได้มีการวางระบบความเชื่อมโยงของแผนพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานแผนแม่บทเฉพาะด้านแผนปฏิบัติการ ทั้งในระดับเขตพัฒนาการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัด และท้องถิ่น และการใช้กลไกภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และประชาชน รวมถึงระบบการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพที่ต้องตอบสนองต่อการพัฒนาเชิงบูรณาการและมีความต่อเนื่อง อีกทั้งต้องมีการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐที่สอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาตามแผนอย่างแท้จริง โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนในแต่ละระดับ ดังนี้

การดำเนินงานในระดับนโยบาย คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบาย โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้รับนโยบายเพื่อประสานการเปลี่ยนนโยบายหรือแผนไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเพื่อดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ทั้งนี้ ต้องมีการประสาน ดูแล กำกับดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย และพื้นที่ควบคู่กันไปด้วย ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาท่องเที่ยว และคณะอนุกรรมการรายสาขา เพื่อให้การพัฒนาทั้งระดับนโยบาย พื้นที่ และรายสาขา มีการบูรณาการเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)

การดำเนินงานในระดับพื้นที่ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการพัฒนาในระดับพื้นที่ โดยเป็นแกนกลางในการประสานนโยบายจากคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรระหว่างประเทศ และท้องถิ่น รวมถึงคณะกรรมการบริหารกลุ่มจังหวัด และคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ เพื่อให้การพัฒนาการ

ท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ จังหวัด และเขตพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องตามแนวทางและเป้าหมายการพัฒนา
ในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)

การดำเนินงานระดับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวควรสนับสนุนให้
ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในบริบทที่เหมาะสม
โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ
ชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดทำแผนและขับเคลื่อนแผนพัฒนาระดับชุมชน ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของ
ชุมชนและเครือข่ายภาคประชาชนเจ้าของพื้นที่จะช่วยเพิ่มเอกลักษณ์และความเป็นไทยให้กับประสบการณ์
การท่องเที่ยว และเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ประชาชนอย่างแท้จริง

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564

การทบทวนแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์
สุรินทร์) ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1) วิสัยทัศน์

ศูนย์กลางเกษตรอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ใหม่ ท่องเที่ยวอารยธรรมขอม และการค้าชายแดน

2) พันธกิจ

- (1) ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปข้าวหอมมะลิ
- (2) ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตมันสำปะหลังเพื่ออุตสาหกรรมอาหารและพลังงานทดแทน
- (3) ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม กระบือ และแพะ และแปรรูปเชิงคุณภาพ
- (4) ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- (5) ส่งเสริมศักยภาพการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์ใหม่
- (6) ส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้ได้รับความนิยม และบริหารจัดการให้มีศักยภาพ
- (7) ส่งเสริมและพัฒนาค้าการลงทุน และค้าชายแดน

3) เป้าประสงค์รวม

- (1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น
- (2) รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- (3) รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มขึ้น
- (4) มูลค่าการส่งออกสินค้าชายแดนเพิ่มขึ้น

4) ประเด็นยุทธศาสตร์

- (1) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตรอุตสาหกรรมและแปรรูป
- (2) การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอารยธรรมขอม และผลิตภัณฑ์ใหม่
- (3) การส่งเสริมและพัฒนาค้าการลงทุน และการค้าชายแดน

5) ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตรอุตสาหกรรมและแปรรูป

อาหาร

- (1) พัฒนาและบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร
- (2) ส่งเสริมและพัฒนาระบบโลจิสติกส์และการกระจายสินค้าในภูมิภาค
- (3) ส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมให้เหมาะสม
- (4) ยกระดับสินค้าเกษตรเข้าสู่ระบบมาตรฐาน
- (5) ส่งเสริมและพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- (6) ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงสัตว์คุณภาพสูง
- (7) ส่งเสริมกระบวนการแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
- (8) สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่าย
- (9) ยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดสินค้าเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ใหม่

- (1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
- (2) พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
- (3) พัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว
- (4) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- (5) สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว
- (6) พัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน
- (7) เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตใหม่ให้มีคุณภาพ
- (8) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน
- (9) ส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาค้าการลงทุน และการค้าชายแดน

- (1) ส่งเสริมและพัฒนาค้าชายแดน และการลงทุนในประเทศ
- (2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564)

การทบทวนแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1) วิสัยทัศน์

โคราชเมืองน่าอยู่ มุ่งสู่นวัตกรรม และเกษตร อุตสาหกรรม สังคมปลอดภัย

2) เป้าประสงค์รวม

- (1) เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของจังหวัด
- (2) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- (3) มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- (4) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคาม และปกป้องสถาบันหลักของชาติ
- (5) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีสมรรถนะสูงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทุกด้าน

3) ประเด็นยุทธศาสตร์

- (1) การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเศรษฐกิจ
- (2) ยกระดับสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- (3) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- (4) การเสริมสร้างความมั่นคงทุกมิติ เพื่อปกป้องสถาบันหลักของชาติ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
- (5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

4) ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเศรษฐกิจ

- (1) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าและบริการทั้งในและนอกภาคการเกษตร (ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง)
- (2) ส่งเสริมการนำนวัตกรรมการเกษตร อุตสาหกรรม และอาหารปลอดภัย (Food Valley) มาใช้เพิ่มศักยภาพในการผลิต

- (3) ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
- (4) ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวและการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด
- (5) นำองค์ความรู้สู่ผู้ปฏิบัติอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หรือโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (6) ส่งเสริมการออมของครัวเรือน
- (7) สร้างโอกาสและพัฒนาฝีมือให้กับผู้อยู่ในวัยแรงงานและผู้ประกอบการ
- (8) สนับสนุนการผลิตและสร้างผลงานนวัตกรรมการเกษตรอุตสาหกรรม และอาหารปลอดภัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- (1) ส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (2) ส่งเสริมการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกจากโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐรวมทั้งระบบป้องกันภัยที่เอื้อต่อการกระจายเศรษฐกิจ
- (3) ส่งเสริมการเข้าถึงระบบประกันสังคมของแรงงานในจังหวัด
- (4) ส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและสามารถบริการได้อย่างครอบคลุม
- (5) ส่งเสริมให้สังคมปราศจากโรคระบาดจากสัตว์เรื้อรังสู่คน
- (6) ส่งเสริมให้สังคมมีภูมิคุ้มกันทางสังคม
- (7) ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่ประสบปัญหาทางสังคมขอรับบริการจากส่วนราชการที่รับผิดชอบตามภารกิจที่กฎหมายกำหนด
- (8) ส่งเสริมให้มีการผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุขเพิ่มขึ้น (แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล แพทย์เวชศาสตร์)
- (9) ส่งเสริมการสร้างทักษะ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล แก่ประชาชนทุกสาขาอาชีพ
- (10) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรอายุ 15 - 59 ปี
- (11) ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้สูงขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- (1) อนุรักษ์ ป่าไม้ และให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกประชาชน ได้ตระหนักถึงคุณค่า และประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- (2) เพิ่มความสามารถในการจัดการขยะ และรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวกับการลดปริมาณขยะ
- (3) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการน้ำเสีย
- (4) ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการน้ำทั้งในเขตชลประทาน และนอกเขตชลประทาน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- (5) พัฒนาระบบป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ชุมชนเมือง และเพิ่มสิ่งก่อสร้างเพื่อลดการพังทลายของตลิ่งตามแม่น้ำ ลำคลองสายหลักของจังหวัด
- (6) รณรงค์การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในระดับครัวเรือน อุตสาหกรรม และภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างความมั่นคงทุกมิติ เพื่อปกป้องสถาบันหลักของชาติ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

- (1) สร้างความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบ
- (2) ส่งเสริม พัฒนาอาชีพตามแนวทางโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (3) ส่งเสริมการเรียนรู้หลักการทรงงานและแนวพระราชดำริ
- (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- (5) การป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์
- (6) การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (7) การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ
- (8) การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่
- (9) การส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุข
- (10) การป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในจังหวัด
- (11) ส่งเสริมและสร้างเครือข่าย
- (12) ส่งเสริมการสร้างความปลอดภัยของประชาชน หรือนักเรียน นักศึกษา ในจังหวัด
- (13) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

- (1) เพิ่มขีดความสามารถให้บริการภาครัฐ ตามแนวทางหลักการทรงงาน
- (2) เพิ่มขีดความสามารถจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) การพัฒนาบุคลากร
- (4) การปรับปรุงระบบสารสนเทศ
- (5) การปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กร
- (6) การสร้างความโปร่งใสในองค์กร

ผลการศึกษาจากการทบทวนแผนการพัฒนาในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด พบว่า ในทุกระดับให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ผ่านทางทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ภายในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น อัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ กรอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แผนพัฒนาระดับต่างๆ นำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้ชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการแข่งขันสำหรับการท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นได้นอกจากคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวแล้ว บุคลากรด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยสำคัญที่แผนพัฒนาต่างๆ ให้ความสำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติที่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในประเด็นของการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาการบริหารจัดการ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ดังนั้น ในการดำเนินงานของแผนงานวิจัยการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา จึงได้กำหนดโครงการวิจัยย่อยที่สอดคล้องกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน โดยการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายจะดำเนินการโดยโครงการย่อยที่ 1 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่จะดำเนินการโดยโครงการย่อยที่ 2 และโครงการย่อยที่ 3 นี้ จะเป็นการดำเนินงานในการเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนในพื้นที่ผ่านทางการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการพัฒนาองค์กรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่เพื่อให้เข้ามาจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

4.2 การทบทวนพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ

ในการศึกษาทบทวน และวิเคราะห์ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าสงวนปรากฏว่า ไม่ได้กล่าวถึงการเข้าใช้ประโยชน์ในลักษณะของการท่องเที่ยวโดยตรง เพียงแต่กล่าวไว้ถึงการขออนุมัติในการเข้าในประโยชน์ในลักษณะกว้างๆ ของทั้งในนามของหน่วยงาน องค์กร หรือส่วนบุคคล ดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ดังนี้

หมวด 1 การกำหนดป่าสงวนแห่งชาติ

มาตรา 13 ทวิ ในกรณีที่ส่วนราชการและองค์การของรัฐมีความประสงค์จะใช้พื้นที่บางแห่งภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นสถานที่ปฏิบัติงาน หรือเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น ให้อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีมีอำนาจ ประกาศกำหนดบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์ภายใน เขตป่าสงวนแห่งชาติได้ และในบริเวณดังกล่าวมิให้นำมาตรา 14 และ มาตรา 16 มาใช้บังคับแก่การที่ส่วนราชการหรือองค์การนั้นๆ จำเป็นต้อง กระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานเพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้น

การใช้พื้นที่ตามวรรคหนึ่ง ถ้าที่ดินในบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์มีแนวเขตทับที่ดินซึ่งบุคคลได้รับประโยชน์ตามมาตรา 14 อยู่แล้วให้การรับประโยชน์ในที่ดินส่วนที่เป็นบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์นั้น สิ้นสุดลงเมื่อพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบวัน นับแต่วันที่ประกาศกำหนดบริเวณ ดังกล่าวเป็นบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์

การใช้พื้นที่ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติรัฐมนตรี

หมวด 2 การควบคุมและรักษาป่าสงวนแห่งชาติ

มาตรา 16 อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีมีอำนาจอนุญาตให้บุคคลหนึ่ง บุคคลใดเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) การเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ คราวละไม่น้อยกว่าห้าปีแต่ไม่เกินสามสิบปี ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณจะอนุญาต โดยให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่เห็นสมควรก็ได้

(2) การเข้าทำประโยชน์เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ตามกฎหมาย ว่าด้วยแร่คราวละไม่เกินสิบปี โดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาต เก็บหาของป่าและไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงของป่าตามพระราชบัญญัตินี้สำหรับ แร่ ดินขาว หรือหิน แล้วแต่กรณี

การขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติรัฐมนตรี

มาตรา 16 ทวิ ในกรณีที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมดหรือบางส่วน มีสภาพเป็นป่าไร่ร้างเก่า หรือทุ่งหญ้า หรือเป็นป่าที่ไม่มีไม้มีค่าขึ้นอยู่เลย หรือ มีไม้มีค่าที่มีลักษณะสมบูรณ์เหลืออยู่เป็นบางส่วน และป่านั้นยากที่จะกลับฟื้นคืนดี ตามธรรมชาติ ทั้งนี้ โดยมีสภาพตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดโดยอนุมัติ คณะรัฐมนตรี ให้ถือว่าป่าสงวนแห่งชาติในบริเวณดังกล่าวเป็นป่าเสื่อมโทรม

ถ้าทางราชการมีความจำเป็นต้องปรับปรุงฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดเขตป่าเสื่อมโทรมทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นเขต ปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ

ในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ ถ้าบุคคลใดได้เข้าทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในเขตดังกล่าวอยู่แล้ว จนถึงวันที่ประกาศกำหนดตามวรรคสอง

(1) เมื่อบุคคลดังกล่าวร้องขอ และอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีความจำเป็นเพื่อการครองชีพ อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย มีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลดังกล่าวทำประโยชน์ และอยู่อาศัยต่อไป ในที่ที่ได้ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยอยู่แล้วนั้นได้ แต่ต้องไม่เกินยี่สิบไร่ต่อหนึ่ง ครอบครัว และมีกำหนดเวลาคราวละไม่น้อยกว่าห้าปีแต่ไม่เกินสามสิบปี ทั้งนี้ โดยได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับคราวแรก คราวต่อไป ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(2) บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตาม (1) อาจขออนุญาตปลูกป่าหรือ ไม้ยืนต้นในที่ที่ตนเคยทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ เพิ่มเติมจากที่ได้รับอนุญาตแล้ว โดยพิสูจน์ให้เห็นว่าตนมีความสามารถ และ มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จะปลูกป่า หรือ ไม้ยืนต้นตามที่ขอเพิ่มนั้นได้ อธิบดีหรือ ผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้ปลูกป่าหรือ ไม้ยืนต้นได้แต่ต้อง ไม่เกินสามสิบห้าไร่ต่อหนึ่ง ครอบครัวและมีกำหนดเวลาคราวละไม่น้อยกว่าห้าปีแต่ไม่เกินสามสิบปี และต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กฎหมายกำหนดไว้

การได้รับอนุญาตตามวรรคสาม มิให้ถือว่าเป็นการได้มาซึ่งสิทธิ ในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคสาม (1) และ (2) ได้รับยกเว้น ค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าสำหรับไม้ที่ได้ปลูกขึ้นภายในที่ดินที่ได้รับอนุญาต

บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตต้องใช้ประโยชน์ในที่ดินตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในระเบียบที่อธิบดีกำหนด และจะให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัว เข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวมิได้

ในกรณีที่บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตละทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือไม่อยู่อาศัย ในที่ดินที่ได้รับอนุญาตติดต่อกันเกินระยะเวลาสองปี หรือยินยอมให้บุคคลอื่น นอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์ หรือไม่ปฏิบัติตาม

หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในระเบียบที่อธิบดีกำหนด ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจ เพิกถอนการอนุญาตนั้น

มาตรา 18 อธิบดีมีอำนาจออกระเบียบการใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การเข้าไป การผ่านหรือการใช้ทาง
- (2) การนำหรือปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไป

ระเบียบตามวรรคหนึ่ง จะใช้บังคับในเขตป่าสงวนแห่งชาติแห่งใด ให้ประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านใน ท้องที่ที่ป่าสงวนแห่งชาติแห่งนั้นตั้งอยู่

ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏว่า พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ไม่ได้ระบุถึงการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนไว้โดยตรง เพียงแต่ระบุถึงการเข้าใช้ประโยชน์ในภาพกว้าง ซึ่งอาจตีความได้ว่าการเข้าใช้ประโยชน์หมายถึงการจัดการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แต่ต้องได้รับการอนุญาตจากอธิบดีในการเข้าใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ในประเด็นดังกล่าวในปัจจุบันได้มีการทบทวนถึงการเพิ่มเติมการใช้ประโยชน์ของป่าสงวนแห่งชาติทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาและเสนอให้ทางอธิบดีลงนามต่อไป

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 ขึ้นใช้เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในป่าสงวนได้บรรจุไว้ในมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวไว้ดังนี้

มาตรา 10 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

มาตรา 19/1 ให้อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีมีอำนาจในการกำหนดอัตราและวงระเบียบเกี่ยวกับการเก็บค่าบริการหรือค่าตอบแทนสำหรับการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ให้บริการหรือให้ความสะดวกต่างๆ แก่ประชาชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ค่าบริการหรือค่าตอบแทนที่เก็บได้ตามวรรคหนึ่งให้เก็บรักษาไว้ใช้จ่ายในการบำรุงรักษาป่าสงวนแห่งชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี

โดยนัยของการเพิ่มเติมมาตรา 19/1 สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการให้บริการหรือให้ความสะดวกต่างๆ แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติหมายถึงบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน อันจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการกำหนดอัตราและวงระเบียบเกี่ยวกับการเก็บค่าบริการหรือค่าตอบแทนสำหรับเจ้าหน้าที่ยังอยู่ในช่วงการร่างระเบียบ ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนในปัจจุบันจึงยังไม่มีเก็บค่าใช้จ่ายจากหน่วยงานแต่อย่างใด

4.3 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

นนท์ชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์ และคณะ (2559) ได้ดำเนินโครงการวิจัย “การศึกษาศักยภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” มีที่มาจากความต้องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลพื้นที่และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบ นอกจากนี้การกระจายการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ป่าสงวนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดระดับการใช้ประโยชน์และกระแสดันของความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง ช่วยให้ระบบนิเวศในพื้นที่เปราะบางได้มีโอกาสฟื้นฟูก้าวขึ้นมาได้ การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง และนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสรุปผลการศึกษาในแต่ละส่วน ดังนี้

ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว

ในการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ทำการประเมินจุดท่องเที่ยวหลักทั้งหมด 4 จุดท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว 2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน 3) ศูนย์วนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้ และ 4) พื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวสรุปดังนี้

สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เป็นจุดที่มีศักยภาพที่สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายด้าน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้สูงและยังคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของธรรมชาติและมีแปลงทดลองศึกษาวิจัย ที่เอื้อประโยชน์แก่การศึกษาวิชาการป่าไม้ได้อย่างดียิ่ง นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กิจกรรมชุมชน ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ เช่น การผลิตสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น ซึ่งจะเป็ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน ส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ในอนาคต

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) มีศักยภาพของพื้นที่ด้านสภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ รวมถึงศักยภาพด้านการสื่อความหมายในระดับที่สูงมาก ด้วยสภาพป่าธรรมชาติดั้งเดิม และมีจุดชมวิวหลายจุดที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ที่หลากหลายที่ช่วยเสริมโอกาสในการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ สามารถพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อเรียนรู้ระบบนิเวศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีลานกางเต็นท์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่ชอบความสันโดษ นิยมการพักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ

สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้ มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูงมาก จากจุดเด่นของพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช ซึ่งได้แก่ การจัดการทางดำนวนวัฒนวิธี และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้สร้างโปรแกรมสื่อความหมายในเรื่องของการจัดการป่าไม้ในอดีต ปัจจุบัน และเพื่ออนาคต เพื่อให้เห็นมิติของการจัดการป่าไม้ในด้านต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ในพื้นที่สถานีวิจัยสะแกราชยังมีจุดชมวิที่มีทัศนียภาพที่สวยงามหลายจุด รวมถึงความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว มีจุดเด่นในด้านความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ มีทั้งภูเขาอ่างเก็บน้ำ (ลำเชียงสา) ป่าไม้ (แปลงปลูกป่าขององค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้) ทรัพยากรธรณี (ผาอีโลตัง) และมีจุดชมวิที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ในหลายทิศทาง และบริเวณอ่างเก็บน้ำสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้ นอกจากนี้ในพื้นที่สวนปายังมีพื้นที่ป่าฟื้นฟูที่สามารถพัฒนาให้เป็นลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มและต้องการความเป็นส่วนตัว (unit camp) ได้อีกด้วย

จากผลการประเมินศักยภาพจุดท่องเที่ยวทั้ง 4 พื้นที่ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของโครงข่ายการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จะเห็นได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวนี้มีศักยภาพสูง ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่ และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในระดับที่สูงมาก

จากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ได้กำหนด theme ของเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่: “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่อสังคัมไทยยั่งยืน - FORESTER’S TALE: FOREST -- FOR LIFE – FOR FUTURE” พัฒนาขึ้นจากแนวคิดที่ต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดการจัดการป่าไม้ เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยในอนาคต “Sustainable Forest – Sustainability for Life” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวใน 2 กลุ่มกิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง (recreational sport activities) และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักคือ การปั่นจักรยานและการวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ (trail running) โดยกำหนดเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ เชื่อมโยงโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยว สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวศาสตร์วังน้ำเขียว หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช และพื้นที่สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว รวม 3 เส้นทาง ประกอบด้วย

เส้นทางจักรยาน 1 “พื้นที่ป่าธรรมชาติ” ระยะทาง 26.3 กิโลเมตร ระดับความยาก กาย-ปานกลาง เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้กระบวนการฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับมาเป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ โดยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการฟื้นฟูโดยการปลูกเสริมด้วยพันธุ์ไม้ท้องถิ่นดั้งเดิม ไม้ต่างถิ่น รวมถึงการปล่อยให้เกิดการทดแทนของสังคมพืชในระบบนิเวศตามธรรมชาติ

เส้นทางจักรยาน 2 “วิถีคน วิถีป่า” ระยะทาง 22.8 กิโลเมตร ระดับความยาก ปานกลาง – ยาก เส้นทางจักรยานนี้เน้นการเรียนรู้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในมิติต่างๆ ทั้งการพึ่งพา และปัญหาความขัดแย้ง

เส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ “เรียนรู้การป่าไม้” ระยะทาง 16.74 กิโลเมตร เป็นเส้นทางวิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การจัดการป่าไม้ในพื้นที่จริง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง มีทรัพยากรที่เอื้อต่อการสื่อความหมายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ให้นักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักที่เน้นการเรียนรู้การจัดการป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่โครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ได้แก่

เส้นทางเดินป่าระยะไกลสำหรับเยาวชน “ป่าไม้ไทยในอนาคต” ระยะทาง 16.74 กิโลเมตร กิจกรรมนี้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติผ่านผืนป่าซึ่งเป็นห้องเรียนธรรมชาติขนาดใหญ่ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และการทำให้เยาวชนเห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

เส้นทางรุกขวิทยา - ศึกษาพรรณไม้ (dendrological nature trail) ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะสั้น ประมาณ 1.5 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้พรรณไม้ท้องถิ่นที่เป็นไม้หายากและไม้เด่นในพื้นที่ มากกว่า 100 ชนิด

เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ “พลวัตป่าเขตร้อน (tropical forest dynamics)” ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะสั้น ประมาณ 1.8 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของป่าเขตร้อน เช่น องค์ประกอบชนิดพันธุ์ไม้ การสืบต่อพันธุ์ ความเสื่อมโทรมของป่า และการฟื้นฟูตามธรรมชาติ ผ่านโปรแกรมสื่อความหมาย

เส้นทางจักรยาน 3 “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” เป็นเส้นทางจักรยานเพื่อเรียนรู้การจัดการป่าไม้ผ่านแปลงทดลองต่างๆ ในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ภุริวัจน์ เดชอุ่ม และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และชุมชนโดยรอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงมีดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นการเรียนรู้ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติผ่านกิจกรรมรูปแบบต่างๆ รวมถึงให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติด้วย
- 2) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย มุ่งเน้นกิจกรรมการผจญภัยในแหล่งธรรมชาติเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ในขณะเดียวกันก็ถือโอกาสเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย
- 3) การท่องเที่ยวในฐานะเครื่องมือพัฒนาชุมชน มุ่งเน้นการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ทั้งในด้านกายภาพและการพัฒนาอาชีพที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

ผู้นำชุมชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการริเริ่มและผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยการเชื่อมโยงกับนโยบายของภาครัฐ ในส่วนของชุมชนเอง แม้ว่าจะมีระบบและกลไกการมีส่วนร่วมที่พร้อมรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการรวมกลุ่มหรือหารือในประเด็น

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และไม่มั่นใจว่าจะบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบได้ในอนาคต จึงต้องการให้ภาครัฐเป็นพี่เลี้ยงหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนำร่องการพัฒนาในช่วงระยะแรก แล้วค่อยถ่ายโอนให้แก่ชุมชนเข้ามาดูแลจัดการด้วยตนเอง

นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษา ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับนโยบายการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการเป็นผู้แทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในลักษณะของ “ภาคีการพัฒนา” ผ่านทางการจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติและเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่สำคัญ โดยการจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยวอาจแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน ดังนี้

(1) ระยะแรก: การจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชน” ด้วยเหตุผลที่ว่าแต่ละชุมชนมีจุดแข็ง ความถนัด และความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าและบริการการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ดังนั้น การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นบ่มเพาะธุรกิจชุมชนและเตรียมความพร้อมในเรื่องการบริหารจัดการสู่การเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

(2) ระยะที่สอง: การจัดตั้ง “สหกรณ์บริการการท่องเที่ยว” โดยพัฒนารูปแบบและจัดตั้งจากพื้นฐานเดิมที่เป็นวิสาหกิจชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนสามารถถือหุ้นเพื่อเพิ่มทุนและนำมาจัดสรรสำหรับการพัฒนาคุณภาพการบริการภายหลังจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว รวมถึงตกแต่งงานกิจการให้ครอบคลุมความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างครบวงจร เช่น ร้านค้าจัดจำหน่ายผลผลิตและสินค้าสะดวกซื้อ การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

4.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา

การติดตามการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการศึกษารั้งนี้ ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาสถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว โดยในเบื้องต้น คณะผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างใน 2 ส่วนคือ ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติงานระดับหน่วยงานในระดับปฏิบัติการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 11 หน่วยงาน โดยมีผู้ให้การสัมภาษณ์รวม 20 คน (รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์แสดงในภาคผนวก 1-3) สำหรับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของพื้นที่เป้าหมาย

การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของพื้นที่เป้าหมายการศึกษารั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการที่ธุรกิจท่องเที่ยวเขตอำเภอวังน้ำเขียวที่เริ่มกลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมวลชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่วังน้ำเขียวใน

เรื่องของการพัฒนาสาธารณูปโภค ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคม การเติบโตของธุรกิจที่พักแรมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีความพร้อมในการรองรับและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงปลายฝนต้นหนาว จะเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ เนื่องจากวังน้ำเขียวประกาศเป็นโอโซนของโลก ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียวได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย

1) ผลลัพธ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวม

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 11 หน่วยงาน มีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในการศึกษานั้น มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

การขยายตัวของธุรกิจที่พักแรมและร้านอาหาร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด โดยมีเฉพาะในตำบลไทยสามัคคีที่มีธุรกิจรีสอร์ทเปิดบริการเป็นจำนวนมาก และมีรูปแบบที่พักที่หลากหลายสามารถเป็นทางเลือกให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว นอกจากธุรกิจที่พักแรมแล้ว ยังมีการขยายตัวของธุรกิจร้านอาหารที่มีการให้บริการอาหารที่หลากหลายทั้งอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น

การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งเรื่องของระบบคมนาคม เส้นทางและถนนที่มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด การพัฒนาระบบน้ำประปาที่ได้มาตรฐาน

เศรษฐกิจในชุมชนที่ดีขึ้น โดยการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งในรูปแบบผลิตภัณฑ์และสินค้าที่ระลึก ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่นำออกมาวางจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวหรือการแปรรูปสินค้า การพัฒนากิจกรรมเชิงผจญภัยในพื้นที่

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากเดิมที่เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ของธุรกิจที่พักแรม จึงนำมาซึ่งปัญหาการบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติและพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวดังกล่าว ในมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหน่วยงานในการดูแลรักษาผืนป่ากลับมองว่าในด้านของสิ่งแวดล้อมถือว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่วังน้ำเขียวไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วกลับเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการบุกรุกที่ดินในป่าสงวน โดยปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องแก้ไขควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

2) การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในพื้นที่

ผลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาคีเครือข่าย ปรากฏว่า ภาคีเครือข่ายจำนวน 10 หน่วยงานได้แสดงความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า รายได้หรือผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอำเภอมวกน้ำเขียวมีการกระจุกตัวของรายได้อยู่บางพื้นที่ เช่น ตำบลทางเหนือของอำเภอมวกน้ำเขียว อีกทั้งรายได้ยังไปกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการที่เป็นนายทุน ทำให้ความเจริญหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมเท่านั้น นอกจากนี้ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังมีการกระจุกตัวกับหน่วยงานบางหน่วยงาน เพราะบางหน่วยงานมีการเปิดให้มีการท่องเที่ยวอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของรายได้หรือผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ และการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังกลุ่มหรือพื้นที่ใกล้เคียงจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก

การจัดสรรผลประโยชน์ในรูปแบบของผลประโยชน์ทางอ้อม เช่น กองทุนที่สามารถนำไปพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ

การสร้างหน่วยงานกลางในการประสานงาน เชื่อมโยงข้อมูล จัดทำฐานข้อมูล โดยทำหน้าที่จัดสรรหรือสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถกระจายรายได้อย่างทั่วถึง

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในการร่วมวางแผน การเตรียมความพร้อมและการเสริมสร้างทักษะและภูมิคุ้มกันต่อระบบทุนนิยม เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการจัดสรรผลประโยชน์ของหน่วยงานจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของส่วนกลาง ซึ่งเป็นจุดควบคุม และสามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งตลาดชุมชนโดยรอบ เพื่อการกระจายรายได้โดยรอบหน่วยงาน

ตารางที่ 3 ภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการกระจายตัวของผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ชื่อหน่วยงาน	ภาพรวมการเปลี่ยนแปลง	การกระจายรายได้
องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์	- การเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนไปอย่างมากหากย้อนไปเกือบ 20 ปี เช่น การคมนาคม ถนนที่ตัดผ่าน จากที่ไม่เคยมีรถวิ่งผ่านกลายเป็นถนนที่มีถึง 4 เลน 6 เลน นอกจากนั้นมีโรงแรม รีสอร์ทที่เกิดขึ้นจากกระแสการท่องเที่ยว - ใช้น้ำเขียวโอโซนอันดับที่ 7 ที่ทำให้นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามา - มีธุรกิจที่พัก โฮมสเตย์ที่เติบโตขึ้นมาพร้อมกับจำนวนนักท่องเที่ยว	- กระจุกตัว เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในตำบลไทยสามัคคีที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวที่ทางตำบลอุดมทรัพย์ได้จะเป็นแค่การขายสินค้าผลไม้และของป่า - แนวทางการกระจายรายได้คือการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวตั้งแต่ตำบลไทยสามัคคีและแหล่งท่องเที่ยวในตำบลอื่นของอำเภอวังน้ำเขียว
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา	- การท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียวมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก หากมองในเรื่องของเศรษฐกิจถือว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่วังน้ำเขียวประสบความสำเร็จ โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมขนส่งที่มีถนนที่สะดวกสบาย - มีการเปลี่ยนแปลงของเจ้าของที่ดินที่เดิมเป็นของชาวบ้านแต่เมื่อการท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วจึงมีการขายที่ดิน ซึ่งทำให้นายทุนเข้ามาในพื้นที่ค่อนข้างมาก	- มีการกระจายตัวของรายได้ เพราะหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือมีกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่แล้วในพื้นที่ต่างก็มีรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็รองรับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลาย สามารถกระจายรายได้ได้อย่างทั่วถึง - แนวทางการกระจายรายได้คือควรมีการสร้างหน่วยงานกลางในการประสานงาน เชื่อมโยงข้อมูล จัดทำฐานข้อมูล โดยทำหน้าที่จัดสรรหรือสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถกระจายรายได้ได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ภาพรวมการเปลี่ยนแปลง	การกระจายรายได้
อุทยานแห่งชาติ ทับลาน	- การพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว ถือว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการ เติบโตของการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาภัย พิพาทกรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการ พัฒนาที่ไร้ทิศทาง การวางแผนที่ดี ทำให้ ปัญหาด้านการบุกรุกที่ดินและการขยายตัว ของชุมชนก่อให้เกิดกระแสความขัดแย้งที่ สะสมเป็นปัญหายาวนาน ซึ่งหากยังไม่ได้ รับการแก้ปัญหา การพัฒนาการท่องเที่ยวก็ จะอยู่ในสภาวะชะงักงัน	- มีการกระจุกตัวของรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยวคือนายทุนหรือผู้ประกอบการ เอกชน - แนวทางการกระจายรายได้คือการพัฒนาการ ท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยว โดยชุมชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การ สนับสนุนในการร่วมวางแผน การเตรียมความ พร้อมและการเสริมสร้างทักษะและภูมิคุ้มกัน ต่อระบบทุนนิยม เพื่อให้ชุมชนสามารถ พึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง
สถานีวิทยุกระจายเสียง สวท	- การท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียวมี เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก คือมีสถานที่ ท่องเที่ยวมากขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มขึ้น เส้นทางคมนาคมสะดวกสบาย	- มีการกระจุกตัวกับหน่วยงานที่มีการเปิดให้มี การท่องเที่ยวอยู่แล้ว - แนวทางการกระจายรายได้คือการจัดสรร ผลประโยชน์ของหน่วยงานจะต้องเป็นไปตาม กฎระเบียบของส่วนกลาง ซึ่งเป็นจุดควบคุม และสามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดตั้งตลาดชุมชนโดยรอบ เพื่อการกระจาย รายได้โดยรอบหน่วยงาน
สถานีวิทยุและฝึกนิสิต คณะวนศาสตร์	- มีการเปลี่ยนแปลงด้านความสะดวกสบายใน การใช้ชีวิต การขยายถนนและเส้นทางที่เชื่อม ระหว่างตำบลเพิ่มมากขึ้น มีร้านค้า ร้าน สะดวกซื้อ ร้านอาหารเพิ่มมากขึ้น และมีที่พัก ทางเลือกหลากหลายรูปแบบให้กับ นักท่องเที่ยว	- มีการกระจุกตัวในกลุ่มผู้ที่มีเงินลงทุน หรือ ผู้ประกอบการเอกชน - แนวทางการกระจายรายได้คือการรวมกลุ่ม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำเสนอทั้ง เส้นทางท่องเที่ยว ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านขายของที่ระลึก และที่พักแรมของชุมชน
หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)	- การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ วังน้ำเขียวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ในเรื่องความเจริญของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเขตตำบลไทย สามัคคี ถนน การคมนาคมมีความ สะดวกสบายมากขึ้น มีร้านค้า ร้านอาหาร เพิ่มขึ้น	- มีการกระจุกตัวของรายได้ โดยรายได้กระจุก ตัวอยู่ที่ภาคเอกชน ส่วนชาวบ้านจะมีของที่ ระลึกออกมาขายทำให้ได้รับรายได้จากส่วน นั้น - แนวทางการกระจายรายได้คือการเปิดแหล่ง ท่องเที่ยวใหม่ เช่นการเปิดเส้นทางปั่น จักรยานที่สามารถกระจายรายได้จากทาง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ภาพรวมการเปลี่ยนแปลง	การกระจายรายได้
สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา	- มีการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวมากและการพัฒนาดังกล่าวประสบความสำเร็จมาก เพราะส่วนหนึ่งมาจากการเจริญเติบโตทางท่องเที่ยว การมีสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เกิดขึ้น นักท่องเที่ยวเริ่มรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีศักยภาพ และช่วงปลายฝนต้นหนาวจะเป็นฤดูกาลท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเป็นพิเศษ เนื่องจากวังน้ำเขียวประกาศเป็นโอโซนของโลก มีการตั้งที่พักโรงแรมมากขึ้น และเกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ขึ้นมา ถนนหนทางมีการพัฒนาขึ้นมาก	- มีการกระจุกตัวของรายได้ การจัดสรรผลประโยชน์ คิดว่าจะเป็นเฉพาะกลุ่ม แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับบริหารจัดการของหัวหน้าชุมชน ถ้าสามารถมีการบริหารจัดการที่ดีจะไม่มีมีการกระจุกตัวอยู่กับเฉพาะกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ถ้าหากการบริหารสามารถกระจายผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง จึงจะทำให้ชุมชนสามัคคีกันมากขึ้น - แนวทางการกระจายรายได้คือการบริหารจัดการของชุมชนท้องถิ่นต้องมีการวางระบบการจัดสรรรายได้อย่างเป็นธรรม และในขั้นตอนของการตกลงร่วมกัน ต้องให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการทำข้อตกลงร่วมกัน
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงาน นครราชสีมา	- การเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว จนทำให้มีการขยายตัวทางภาคธุรกิจ รีสอร์ทต่างๆ จนกลายเป็นปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในภาวะหยุดนิ่งในปัจจุบัน	- มีการกระจายรายได้ โดยชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการพัฒนาสินค้าและการบริการการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป บางส่วนเป็นเรื่องของแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร การจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น - แนวทางการกระจายรายได้คือการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการให้ได้มาตรฐาน
สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา	- การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ต้องห้าม คือไม่มีที่พัก ไม่มีที่กิน นักท่องเที่ยวก็ไม่เข้าไปใช้พื้นที่ กระบวนการพัฒนาพื้นที่ไม่มีความชัดเจน รวมถึงผู้ประกอบการเองก็ไม่กล้าลงทุน ไม่กล้าพัฒนา เพราะไม่รู้ว่าจะเกิดความคุ้มค่ากับงบประมาณที่เข้าไปทำการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่	- มีการกระจุกตัวของรายได้ กระจุกตัวในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ผลประโยชน์ในกลุ่มพื้นที่เท่านั้น ซึ่งรายได้ไม่กระจายสู่ชุมชนอย่างแท้จริง โดยภาคีเครือข่ายของสมาคมก็ได้จัดให้มีเวที พูดคุยกัน แต่ที่ผ่านมาก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่ได้ผลประโยชน์ตามที่ต้องการ ก็เกิดความล้มเหลว - แนวทางการกระจายรายได้คือ ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์มากกว่าพวกนายทุนที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มคนกลุ่มคือนักธุรกิจมองการดำเนินงานทุกอย่างแบบนักธุรกิจ จึงทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยได้รับผลประโยชน์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ภาพรวมการเปลี่ยนแปลง	การกระจายรายได้
สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัด นครราชสีมา	- การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมามี ว่าประสบความสำเร็จ แหล่งท่องเที่ยวมี ชื่อเสียงระดับประเทศ มีนักท่องเที่ยวอย่าง ต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาคธุรกิจท่องเที่ยวประสบ ความสำเร็จ มีการพัฒนาสาธารณูปโภค	- มีการกระจุกตัวของรายได้ โดยกระจุกตัวอยู่ กับคนบางกลุ่ม เช่น กลุ่มนักลงทุน - แนวทางการกระจายรายได้คือ ต้องมีการทำ ข้อตกลงในเรื่องของการกระจายรายได้ ซึ่ง อาจออกมาในรูปของสหกรณ์ หรือกลุ่ม รัฐวิสาหกิจชุมชนที่สามารถให้คนที่ไม่ได้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงเข้ามาเป็น สมาชิกที่ได้รับผลประโยชน์ด้วย
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ 8	- ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการ พัฒนาและการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวดำเนินอยู่บนการใช้ประโยชน์พื้นที่ ที่ไม่ถูกต้องและขัดกับระเบียบของกฎหมาย ป่าไม้ จึงทำให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นไม่สร้าง ความยั่งยืนให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง	ไม่แสดงความคิดเห็น

การพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่า
วังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ได้จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) การกิจของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว

หากพิจารณาถึงภารกิจของหน่วยงานที่ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า มี 7 หน่วยงานที่มี
ภารกิจและการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวบรรจุอยู่ในภารกิจหลักของหน่วยงาน ในขณะที่มี 4 หน่วยงานที่
ไม่มีการกิจเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง คือ หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่
8 สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา จาก
การสัมภาษณ์ สามารถแบ่งประเภทหน่วยงานตามภารกิจและผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ได้ดังนี้

หน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงและมีพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง มีจำนวน
6 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อุทยานแห่งชาติทับลาน สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา
จังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา สถานีวิทยุและฝึกนิสิต
คณะวนศาสตร์ และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา โดยในที่นี้มี 3 หน่วยงาน คือ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลอุดมทรัพย์ สถานีวิทยุและฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์ และอุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งถึงแม้มีภารกิจ
เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่การดำเนินงานหลักของหน่วยงานยังมุ่งให้ความสำคัญด้านอื่นที่มีความสำคัญ
มากกว่า เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ ต้องเร่งการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
ความจำเป็นพื้นฐานที่ชุมชนพึงได้รับ ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา และสุขภาวะของคนในชุมชน
เช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเป็นภารกิจลำดับรองจากภารกิจด้าน
การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการดูแลเรื่องการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ที่ในปัจจุบันเป็น

ปัญหาที่ทางอุทยานแห่งชาติยังไม่สามารถดำเนินการลุล่วง ส่วนสถานีวิจัยและฝักนิสิตคณะวนศาสตร์นั้นมีการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องที่เน้นการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ โดยที่ผ่านมามีการดำเนินงานเน้นการบริการกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม แต่การดำเนินงานยังมีประเด็นเรื่องการขาดบุคลากรในการนำชมหรือบรรยาย ในขณะที่ 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยทั้ง 3 หน่วยงานได้มีการดำเนินงานร่วมกันในการจัดกิจกรรมและการพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการสนับสนุนการยกระดับมาตรฐานที่พักโฮมสเตย์

หน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงแต่ยังไม่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว มีจำนวน 1 หน่วยงาน คือ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา ซึ่งมีการกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ พัฒนาธุรกิจบริการอย่างครบวงจรและพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว โดยมุ่งหวังที่จะยกระดับการบริการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานให้สามารถสร้างผลกำไรและเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานยังไม่มีผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่สวนป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ได้มีการเตรียมการอย่างต่อเนื่อง และมีประเด็นข้อจำกัดด้านงบประมาณเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว

หน่วยงานที่ไม่มีภารกิจโดยตรง มีจำนวน 4 หน่วยงาน คือ หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 สถานีวนวัฒนวิจัยสระแก้ว และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแก้วซึ่งเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่นั้น ถึงแม้ที่ผ่านมายังไม่มีกำหนดภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม แต่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาทางสถานีได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับสถาบันการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาอย่างสม่ำเสมอ โดยรูปแบบกิจกรรมมีการส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและทางสถานียังมีการสร้างแปลงสาธิตตามศาสตร์พระราชาที่สามารถเป็นพื้นที่แปลงปลูกป่าตามศาสตร์พระราชาที่เป็นแปลงแรกในประเทศไทย สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สู่การพัฒนาป่าไม้ไทย ซึ่งทางสถานีมุ่งหวังพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้หน่วยงานระดับพื้นที่อีกแห่งคือ หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 เป็นหน่วยงานที่ไม่มีภารกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง แต่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ป่าสงวนและดำเนินการในเรื่องของการขออนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวน ซึ่งมีการกิจหลักของหน่วยงานคือการดูแล ป้องกัน และปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน โดยในปัจจุบันการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบางส่วน คือ การดูแลและจัดการป่าชุมชน ซึ่งบางชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา มีการกิจคือการประสานความร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกระดับ โดยที่ผ่านมาไม่ได้ดำเนินการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงแต่เป็นเรื่องของการประสานงานในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ในทุกด้านที่ต้องมีการติดต่อประสานงาน ด้านการแก้ไขปัญหา เรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ การดำเนินการในเรื่องของการขอใช้พื้นที่

ตารางที่ 4 ภารกิจและการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานเป้าหมาย

ชื่อหน่วยงาน	ภารกิจ	ผลการดำเนินงาน
หน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรง		
องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย	1) ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยวและเร่งรัดการปรับปรุงมาตรฐานในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัยและสุขอนามัย 2) พัฒนา บุธณะ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว 3) ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน โดยรักษาไว้ความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ	1) การจัดทำมาตรฐานประเมินโฮมสเตย์ โดยทาง อบต. เป็นคนกำหนดเกณฑ์ประเมินขึ้นมาเองและนำไปใช้เฉพาะโฮมสเตย์ในเขตรับผิดชอบของ อบต.เท่านั้น ทั้งนี้การสร้างเกณฑ์ดังกล่าว ดำเนินการขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์จากกรมการท่องเที่ยว โดยในปัจจุบันมีเพียงยุบลโฮมสเตย์เท่านั้นที่มีความพร้อมในการเข้าขอรับรองมาตรฐานดังกล่าว 2) การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 5 เส้นทางโดยเป็นการกำหนดจุดนำเที่ยว เช่น วัด แหล่งซื้อไม้กวาด การบริการนวดแผนไทย แต่ยังไม่มีการประเมินศักยภาพของเส้นทางดังกล่าว และยังไม่มีการออกแบบรายการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 3) มีการเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ได้รับคามนิยมอย่างมากในปัจจุบัน นั่นคือ น้ำตกธารทาลี ซึ่งมีความสวยงาม มีน้ำไหลทั้งปีโดยแหล่งต้นน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา และเขาอีไลตัง
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา	การพัฒนารูกระบบบริการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร เป็นการบริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในสวนป่าเศรษฐกิจให้ได้มาตรฐานในการบริการ ทั้งในด้านความสะดวกสบาย ความสวยงามของบ้านพัก ระบบการให้บริการ รวมถึงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมและการส่งเสริมการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเขต	ยังไม่มีผลการดำเนินงาน แต่มีแผนงานที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา ภายใต้ชื่อโครงการ “สร้างศูนย์ประชารัฐเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สวนป่าวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 5 ซึ่งโครงการดังกล่าวอยู่ในช่วงการเสนอพิจารณาของงบประมาณจากรัฐ โดยยื่นของบประมาณประจำปี 2562
สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา	ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ให้งบประมาณ และจัดสรรงบประมาณซึ่งมาจากกรมการท่องเที่ยว การช่วยประสานงานในการยื่นเอกสารเสนอโครงการ สนับสนุนและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา	1) ประสานงานในเรื่องของการจัดทำโครงการจัดสรรงบประมาณของจังหวัดและงบประมาณจากกรมการท่องเที่ยว 2) เป็นที่ปรึกษาและประสานในเรื่องของการจัดทำโฮมสเตย์สำหรับชุมชนที่ต้องการมาตรฐานของโฮมสเตย์ โดยล่าสุดมีโฮมสเตย์ที่สามารถขึ้นทะเบียนโฮมสเตย์ได้ 3 แห่งในอำเภอวังน้ำเขียว 3) จัดสรรโครงการพัฒนาเส้นทางจักรยาน 11 เส้นทางในจังหวัดนครราชสีมา 4) ร่วมจัดกิจกรรมการปั่นจักรยานเส้นทางในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ภารกิจ	ผลการดำเนินงาน
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา	1) สำรวจ รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม สินค้าความสนใจพิเศษ และโครงข่ายเส้นทางในภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) นำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม สินค้าความสนใจพิเศษในภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษา แนะนำการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม สินค้าความสนใจพิเศษในแต่ละพื้นที่ของภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1) ประชาสัมพันธ์เส้นทางทางการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร-วังน้ำเขียว 2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การประกวดและจำหน่าย "ดอกเบญจมาศ" แปลงสาธิตดอกเบญจมาศหลากสายพันธุ์ การแสดงและจำหน่ายสินค้าผักเมืองหนาว และกิจกรรมการขี่จักรยานท่องเที่ยวรับสายหมอกและลมหนาวของอำเภอด่านช้าง 3) ส่งเสริม การสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอด่านช้างให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4) สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตท่องเที่ยวแบบเกษตรเรียนรู้วัฒนธรรมเกษตรสมัยใหม่ เช่น ปราสาทข้าวโพดและดอกไม้ สถานที่ท่องเที่ยวในวังน้ำเขียว
สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	1) ส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงในเขตจังหวัดนครราชสีมา 2) สนับสนุน ช่วยเหลือ แก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้อง เจริญทำความตกลงระหว่างสมาชิก 3) ปรับปรุง ส่งเสริมคุณภาพสินค้า การบริการให้ได้มาตรฐานความนิยมและเพียงพอของตลาด การฝึกอบรม 4) พัฒนา แสวงหาแหล่งท่องเที่ยว โฆษณา ชักจูงให้นักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศมาเที่ยว	มีการดำเนินงานหลายกิจกรรมในการผลักดันการท่องเที่ยว ได้แก่ การดำเนินการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะจัดขึ้นในจังหวัด รวมไปถึงการจัดกิจกรรมโรดโชว์ในพื้นที่ต่างจังหวัด เพื่อเป็นการเผยแพร่ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาให้คนรู้จักมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในบอร์ดคณะกรรมการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุน ด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด
อุทยานแห่งชาติทับลาน	การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพที่อยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างระบบนิเวศและกระบวนการสนับสนุนของระบบนิเวศ โดยมีการเปิดโอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาและด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว	การดำเนินงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในเขตอุทยานแห่งชาติ เช่น ผาเก็บตะวัน แต่การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวนั้นมีอุปสรรคในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเนื่องจากทางอุทยานแห่งชาติทับลานต้องเร่งแก้ไขปัญหาระบบการปลูกที่ดินของอุทยานแห่งชาติเป็นภารกิจลำดับแรกๆ เนื่องจากผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวนั้นมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างไรก็ตามทางอุทยานแห่งชาติทับลานมีการวางแผนในการจัดแบ่งเขตการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวและกำลังปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปัจจุบันค่อนข้างเสื่อมโทรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ภารกิจ	ผลการดำเนินงาน
สถานีฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์	การเป็นแหล่งฝึกงานของนิสิตคณะวนศาสตร์ การเป็นพื้นที่วิจัยศาสตร์ด้านป่าไม้ และการให้บริการด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศ ธรรมชาติ และศึกษาพันธุ์ไม้	การดำเนินงานเน้นการเป็นสถานที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการเรียนรู้ มีการนำชมและบรรยายข้อมูล ซึ่งต้องมีการขอเข้าใช้พื้นที่ไปที่คณะวนศาสตร์ โดยที่ผ่านมาการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกมีความพร้อมในระดับหนึ่ง เช่น ที่พัก โรงอาหาร แต่ขาดความพร้อมเรื่องของวิทยากรในการบรรยายที่อาจเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของสถานีฝึกนิสิต
หน่วยงานที่ไม่มีภารกิจด้านการท่องเที่ยวโดยตรง		
สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ	วิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการจัดสวนป่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ถ่ายทอดเทคโนโลยี และบริการวิชาการด้านป่าไม้	1) กำลังพัฒนาแผนงานการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยจะกำหนดให้อยู่ในภารกิจของหน่วยงาน ซึ่งในอดีตยังไม่มีกำหนดภารกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 2) มีการรองรับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีกลุ่มผู้สนใจ คือ นักวิจัย นักเรียน นักศึกษา 3) มีการพัฒนาการจัดโปรแกรมการศึกษาเรียนรู้ โดยมีคู่มือหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้พัฒนาขึ้น และใช้พื้นที่ของสถานีวิจัยเป็นแหล่งเรียนรู้
หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)	ปราบปรามและป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า สัตว์ป่าสงวน และการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข้อมูลทางกฎหมาย	ไม่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว แต่เคยร่วมกิจกรรมการปั่นจักรยานในปี พ.ศ 2531 โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ของหน่วยเป็นจุดพัก และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเป็นผู้ดูแลความปลอดภัยระหว่างประกอบกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา	ประสานความร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกระดับ	การติดต่อหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวังน้ำเขียวด้วย โดยเป็นส่วนประสานงานในอำเภอวังน้ำเขียว ในทุกด้านที่ต้องมีการติดต่อประสานงาน ด้านการแก้ไขปัญหา เรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ การดำเนินการในเรื่องของการขอใช้พื้นที่
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในรูปแบบป่าชุมชน ป่าในเมือง วนเกษตร และอื่นๆ	ไม่มีผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยตรง แต่มีการดำเนินงานขับเคลื่อนเรื่องการส่งเสริมการสร้างรายได้ในป่าชุมชน โดยในปัจจุบันเริ่มมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน แต่เป็นการริเริ่มและดำเนินการโดยชุมชนเอง ทางหน่วยงานไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง

2) ประสิทธิภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย

ในการประเมินถึงประสิทธิภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน ภาคีเครือข่าย ผลการวิเคราะห์ พบว่า หน่วยงานระดับพื้นที่ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว อยู่ในช่วงร้อยละ 0-60 หรือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 30 ของการดำเนินงานทั้งหมด ในขณะที่ หน่วยงานระดับนโยบายประเมินผลสำเร็จของหน่วยงานอยู่ในช่วงร้อยละ 10-90 หรือเฉลี่ยร้อยละ 56 ของการดำเนินงานทั้งหมด โดยผลการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก เนื่องจากในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่หน่วยงานภาคีเครือข่ายได้ประสบอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากการที่ภารกิจด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานทำให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาไม่มากนัก ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมทั้งในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากร และชุมชน ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างตามที่ต้องการ

การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องของการวางแผนและพัฒนาโครงการท่องเที่ยว โดยที่ผ่านมามูลนิธิส่วนใหญ่ที่เข้ามารับผิดชอบในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมักไม่มีความรู้ความชำนาญด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงทำให้ตัวแผนงานไม่สามารถเสนอของบประมาณได้ นอกจากนี้ แม้แต่บุคลากรที่จะมาร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวก็เป็นข้อจำกัดสำคัญของหน่วยงานระดับพื้นที่ที่โดยส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ทำภารกิจหลักอื่น

ปัญหาการบุกรุกที่ดินอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าในตำบลอุ้มผาง ทรัพยากรจะไม่รุนแรงเท่าพื้นที่อื่น แต่ก็ได้รับผลกระทบจากการที่การท่องเที่ยวในวังน้ำเขียวชบเซาลง เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่มั่นใจในการเดินทางมาเที่ยวและมาพักค้างเหมือนแต่ก่อน ตำบลอุ้มผางที่เหมือนเป็นทางผ่านอยู่แล้ว ยิ่งทำให้เศรษฐกิจและรายได้จากการขายผลไม้และผลิตภัณฑ์จากป่าลดน้อยลง การมีภาคีเครือข่ายที่มีในปัจจุบันจะเป็นในรูปของความช่วยเหลือกันในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว และการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกัน แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เนื่องจากปัญหาที่ดินนั้นเป็นเรื่องของกฎหมายที่ไม่สามารถไปแก้ไขหรือตกลงกันได้ในระดับท้องถิ่น

การขาดการประสานงานและข้อมูลข่าวสาร โดยที่ผ่านการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานจะจำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานตนเอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ต่างคนต่างดำเนินการและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมหรือการให้บริการการท่องเที่ยวได้ ซึ่งหากมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวและการประสานข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะทำให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการลดอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวและสนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานภาคีเครือข่ายได้ให้ข้อสรุปที่ตรงกันว่า

ปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จนั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการได้แก่

การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การมีส่วนร่วมรับรู้ การประสานงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้การดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้จำเป็นต้องมีการพิจารณาภาพรวมของความรู้และประสบการณ์ของแต่ละหน่วยงานไม่เหมือนกัน เช่น หน่วยงานกรมป่าไม้ควรให้การสนับสนุนเรื่องความรู้เกี่ยวกับระเบียบและขั้นตอนของการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในขณะที่หน่วยงานที่เป็นสถาบันการศึกษาควรให้การสนับสนุนเรื่องวิทยากรในกระบวนการสร้างบุคลากรระดับท้องถิ่นในการพัฒนาแผนงานการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา ควรให้การสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ หรือการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่

การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยทุกหน่วยงานต้องมีการกำหนดเป้าหมายว่าจะให้ทิศทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเป็นเช่นไร ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนที่ถูกต้อง อีกทั้งเมื่อกำหนดเป้าหมายของหน่วยงานแล้ว ต้องมีการพิจารณาร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ว่าหากมีการกำหนดเป้าหมายแบบนี้ จะสอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงานอื่นหรือไม่ เพื่อให้การดำเนินงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเป็นการดำเนินงานที่มีเป้าหมายเชิงพื้นที่ ทุกหน่วยงานมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมาที่มีการกำหนดเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ให้การสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีคดียุทธคดีที่ดินป่าสงวน ในขณะเดียวกันทางสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นหน่วยงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดเป้าหมายในการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ที่แพคเกจโฮมสเตย์ที่เป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวไม่ให้หันไปใช้บริการธุรกิจที่พักแรมที่มีคดียุทธคดีป่าสงวนแห่งชาติ

การมีส่วนร่วมของชุมชนและการมีผู้นำท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการดำเนินงานขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวนั้นต้องการให้เกิดประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น การที่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้การดำเนินงานเกิดความยั่งยืน ทุกคนในชุมชนรับรู้ รับทราบ ร่วมปฏิบัติ ซึ่งการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นต้องอาศัยความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนในท้องถิ่นด้วย ซึ่งถ้าได้รับความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นแล้ว กระบวนการพูดคุยและประสานงานทั้งด้านการติดต่อและข้อมูลของทุกตำบลก็จะสามารถดำเนินการได้สะดวกขึ้น และสามารถเชื่อมโยงการเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวได้ด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 5 ผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

หน่วยงาน	ความสำเร็จ (ร้อยละ)	การประเมินผลการดำเนินงาน	ปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน
หน่วยงานระดับพื้นที่			
องค์การบริหาร ส่วนตำบลอุดม ทรัพย์	ร้อยละ 60	การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์นั้น ประสบความสำเร็จ ซึ่งวัดได้จากการที่มีการเปิดตัวแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ คือ น้ำตกธาราทำลี ที่กำลังได้รับความนิยม อีกทั้งมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการขอรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์และการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในตำบลอุดมทรัพย์ที่มีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวและจุดรองรับการบริการ เช่น จุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	ปัจจัยสำคัญที่คิดว่าเป็นปัจจัยผลทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จคือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัด และความพยายามของคณะทำงานของ อบต.อุดมทรัพย์ และผู้นำชุมชน อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จ. นครราชสีมา ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์
องค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียง เหนือ นครราชสีมา	ร้อยละ 10	การดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของ อ.อ.ป ถือว่ายังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ถึงแม้ว่าจะมีการกล่าวถึงการพัฒนา สวนป่าที่อยู่ในความรับผิดชอบของ อ.อ.ป.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่การดำเนินงานหาพื้นที่นาร่องยังไม่ได้มีการกล่าวถึง โดยในส่วนของพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำเชียงสาที่กำลังจะมีการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้บริการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในความรับผิดชอบของ อ.อ.ป. โดยจะเป็นสวนป่าแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เปิดให้บริการด้านการท่องเที่ยว	ปัจจัยที่ทำให้การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของ อ.อ.ป ยังไม่ประสบความสำเร็จ คือ การขาดงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องของการวางแผนและพัฒนาโครงการท่องเที่ยว เพื่อเสนอของบประมาณ โดยที่ผ่านมาจากอ.อ.ป. มีภาระงานที่ต้องดำเนินการอยู่เต็มกำลัง ประกอบกับบุคลากรที่มียังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะวางแผนหรือโครงการในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเสนอของบประมาณจากรัฐ จึงทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวยังไม่มีการเริ่มต้นเหมือน อ.อ.ป.ภาคอื่นๆ ที่มีการพัฒนาสวนป่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว
อุทยานแห่งชาติ ทับลาน	ร้อยละ 50	การดำเนินงานถือว่าประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง เนื่องจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ เช่น ผาเก็บตะวันที่ได้รับคามนิยมจากนักท่องเที่ยว แต่ขาดเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก อีกทั้งการขาดการพัฒนากิจกรรมในการเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติ จึงทำให้ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวใช้เวลาเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ค่อนข้างน้อย	ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทับลานยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คือ ปัญหาการบุกรุกที่ดิน ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วน ซึ่งหากปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง ทางอุทยานแห่งชาติทับลานก็จะสามารถดำเนินการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

ตารางที่ 5 (ต่อ)

หน่วยงาน	ความสำเร็จ (ร้อยละ)	การประเมินผลการดำเนินงาน	ปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน
สถานีวนวัฒนวิจัย สระแกราช	ร้อยละ 40	การดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของ หน่วยงานยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก แต่หน่วยงานได้รับการส่งเสริมและรับนโยบาย จากส่วนกลางให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงการ เรียนรู้ โดยหน่วยงานเป็นหน่วยงานที่ได้รับ คัดเลือก และมีการเสนอโครงการการสร้าง สวนสมุนไพร รุกขกร และการจัดทำหลักสูตร การท่องเที่ยว ซึ่งคาดว่าจะสามารถประสบ ความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ โดยจากเดิมที่ยังไม่ เปิดแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยหน่วยงานมี ความพร้อมในเรื่องของการอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยว	ปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานคือ บุคลากรที่ มีความสามารถในการพัฒนาและดำเนินการ ด้านการบริการการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของบุคลากรที่จะนำชมแหล่งท่องเที่ยว ศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่ บุคลากรที่จะให้บริการ นักท่องเที่ยวหรืออำนวยความสะดวกให้กับ นักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานของ หน่วยงานที่ผ่านมาได้ดำเนินการตามภารกิจ หลักคือการปรับปรุงพันธุ์ไม้เศรษฐกิจ การ เพาะชำกล้าไม้ ซึ่งทางหน่วยงานกำลัง เตรียมการทั้งในเรื่องของการกำหนดนโยบาย และการเตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อ รองรับการท่องเที่ยว
หน่วยป้องกัน รักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)	ร้อยละ 0	การดำเนินงานเป็นไปตามภารกิจหลักของ หน่วยงาน คือ ป้องกัน ปราบปรามการบุกรุก พื้นที่ป่าสงวน ซึ่งถือว่าหน่วยงานประสบ ความสำเร็จดีตามภารกิจหลักของหน่วยงาน คือการดูแล ป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน และการท่องเที่ยวตามกฎหมายระเบียบ ไม่ลุกล้ำ พื้นที่ หรือสร้างความเสียหาย แต่ด้านการ ท่องเที่ยวนั้นหน่วยงานไม่ได้ดำเนินการ โดยตรงแต่มีความพร้อมในเรื่องของการ สนับสนุนเจ้าหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการ ช่วยเหลือและดูแลนักท่องเที่ยวหากมีการจัด กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการท่องเที่ยว คือ การดำเนินงานต้องให้ชุมชน แกนนำ ชุมชน ผู้นำชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการ วางแผนและดำเนินการด้วย เพื่อให้สามารถ เห็นทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ร่วมกัน และการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการส่งเสริมให้เป็น วิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น ส่วนปัจจัยที่เป็น อุปสรรคที่ทำให้การท่องเที่ยวไม่ประสบ ความสำเร็จคือปัญหาการบุกรุกที่ดินป่าสงวน
สถานีฝึคนิสิตคณะ วนศาสตร์	ร้อยละ 30	การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวถือว่า การพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ด้วยข้อจำกัด หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณและ บุคลากร แต่ที่ผ่านมานักท่องเที่ยวที่เข้ามา มักจะเป็นกลุ่มคณะนักเรียนนักศึกษา ซึ่งส่วน ใหญ่ก็มีความพึงพอใจต่อการได้มาเรียนรู้และ ศึกษาธรรมชาติในพื้นที่	ปัจจัยด้านงบประมาณกับบุคลากรเป็นปัจจัย อุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาการ ท่องเที่ยวในสถานีฝึคนิสิตเป็นไปค่อนข้างช้า เนื่องจากคณะวนศาสตร์มีรายได้น้อย ซึ่งต้อง นำไปใช้พัฒนาหรือจัดจ้างบุคลากรประจำ สถานีฝึคนิสิตเป็นลำดับแรก การพัฒนาในเรื่องอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ยังไม่สามารถ ดำเนินการได้อย่างเต็มที่

ตารางที่ 5 (ต่อ)

หน่วยงาน	ความสำเร็จ (ร้อยละ)	การประเมินผลการดำเนินงาน	ปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน
หน่วยงานระดับนโยบาย			
สำนักงาน ท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัด นครราชสีมา	ร้อยละ 70	ประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง โดยที่ผ่าน มาการดำเนินงานได้มีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเส้นทาง จักรยานในจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจน การช่วยประสานงานในเรื่องของการจัดทำ โครงการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานและ ชุมชนในจังหวัด โดยเป็นที่ปรึกษาและ ประสานในเรื่องของการจัดทำโฮมสเตย์ สำหรับชุมชนที่ต้องการมาตรฐานของ โฮมสเตย์ โดยล่าสุด มีที่สามารถขึ้นทะเบียน โฮมสเตย์ได้ 3 แห่งในวังน้ำเขียว	ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การ บริหารงานและความร่วมมือระหว่างชุมชนกับ หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก หน่วยงานมีหน้าที่ประสานงานการดำเนินงาน ระหว่างองค์กรหรือชุมชนในพื้นที่ หากไม่ได้ รับการมีส่วนร่วมและให้ความสนใจจากชุมชน การดำเนินงานก็จะไม่สามารถพัฒนาการ ท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง
การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย (ททท.) สำนักงาน นครราชสีมา	ร้อยละ 80	ผลสำเร็จจากการดำเนินงานของหน่วยงานที่ เป็นรูปธรรมคือการจัดกิจกรรมกระตุ้นการ ท่องเที่ยวในพื้นที่วังน้ำเขียว โดยมีการ ประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิง เกษตรในพื้นที่วังน้ำเขียว ไม่ว่าจะเป็นเทศกาล ชมดอกเบญจมาศ การปั่นจักรยาน การ พัฒนาความเชื่อมโยงของการท่องเที่ยวใน จังหวัดนครราชสีมา	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการ ดำเนินงาน คือการประสานความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยทุกขั้นตอนของ การดำเนินงานและพัฒนาการท่องเที่ยวต้อง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ต้องมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางร่วมกัน
สมาคมธุรกิจ ท่องเที่ยวจังหวัด นครราชสีมา	ร้อยละ 90	ผลการดำเนินงานของสมาคมถือว่าประสบ ความสำเร็จเป็นอย่างมาก เนื่องจากการ ดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐในการจัดกิจกรรม อีกทั้งมีการจัด อบรมเสริมทักษะด้านการดำเนินงาน ท่องเที่ยวให้กับผู้นำท้องถิ่น ภาครัฐท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว กระจายรายได้ไปยังโรงแรมและรีสอร์ทต่างๆ ทำให้เกิดมีคฤหาสน์จากเยาวชนในพื้นที่ มารองรับนักท่องเที่ยว และการนำ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวออกไป Road Show หรือเดินสายประชาสัมพันธ์ ตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่	ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จ ได้แก่ ความ สามัคคีของคนในพื้นที่ ที่เห็นประโยชน์ของ คนในจังหวัด การให้ความร่วมมือร่วมใจ ร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ ความเสียสละของ บุคคลที่เข้ามาช่วยผลักดันโดยไม่มี ผลตอบแทน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการ ดำเนินงานท่องเที่ยว คือ 1) ปัญหาด้าน งบประมาณ และ 2) ปัญหาด้านบุคลากรที่มี ความรู้ความชำนาญด้านการท่องเที่ยว โดยตรง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

หน่วยงาน	ความสำเร็จ (ร้อยละ)	การประเมินผลการดำเนินงาน	ปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน
สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จังหวัด นครราชสีมา	ร้อยละ 30	ทางหน่วยงานไม่ได้มีการดำเนินงานด้านการ ท่องเที่ยวโดยตรง แต่มีการดำเนินงานในเรื่อง ของการประสานงานระหว่างชุมชนกับ หน่วยงานกรมป่าไม้ในเรื่องของขั้นตอนการ ขอใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวน และการให้ คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบการดำเนินงานใน พื้นที่ป่าสงวน	เรื่องของการเรียกร้องที่ดินทำกินระหว่างรัฐ กับชาวบ้าน แต่การทำการท่องเที่ยวไม่มี ผลกระทบ เพราะศักยภาพของวังน้ำเขียวมี อยู่แล้ว และเส้นทางการท่องเที่ยวมีอยู่แล้ว ซึ่งกรมป่าไม้ทำไว้ และก็ได้ผิดกฎหมายหรือ กระทบกับกฎหมายแต่อย่างใด หากไม่มีการ เข้าไปบุกรุก หรือรื้อกล้า จากการเรียกร้องที่ดิน ทำกินระหว่างรัฐกับชาวบ้าน หรือการรื้อกล้า ที่ดินของอุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้ทางหน่วยงาน เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องเข้าประสานและร่วมมือใน การแก้ไข และให้ความรู้เรื่องข้อกฎหมายที่ เกี่ยวข้องให้กับชุมชน หน่วยงาน นักธุรกิจ และส่วนงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
สำนักจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ ที่ 8	ร้อยละ 10	การดำเนินงานของหน่วยงานที่ผ่านมาไม่ได้มี ส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือพัฒนาการท่องเที่ยว โดยตรง เนื่องจากไม่ใช่ภารกิจหลักของ หน่วยงาน แต่ในช่วง 4 - 5 ปีที่ผ่านมาได้มีการ เข้าไปดูแลและส่งเสริมศักยภาพของชุมชนใน เรื่องของการดูแลรักษาป่าชุมชน โดยบาง ชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมจึงได้มีการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งทาง หน่วยงานได้เห็นถึงพัฒนาการของการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงได้มีส่วนร่วมในการ เสนอชื่อชุมชนเข้าประกวดรางวัลต่างๆ ของ กรมป่าไม้ ส่วนในเรื่องการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในเรื่องป่าชุมชนทางกรมป่าไม้ยัง ไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุน วัตถุประสงค์หลักคือการให้แต่ละหน่วยงาน ดูแลป่าไม้โดยมีการเสริมการท่องเที่ยวเข้ามา ตามศักยภาพของชุมชน	การขอใช้พื้นที่ป่าสงวนที่ไม่ถูกต้องตาม ระเบียบ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งตามมา ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน ซึ่งปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการ พัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งทางหน่วยงาน สามารถช่วยเหลือในเรื่องการให้ความรู้และ คำแนะนำ ทางกรมป่าไม้จะเน้นในเรื่องความ เข้มแข็งของชุมชนมากกว่า ของหน่วยงานมี บุคลากรเพียงพอในการช่วยเหลือและ ประสานงาน

4.5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ผลจากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ปรากฏว่า หน่วยงานที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายทั้ง 11 หน่วยงานเห็นด้วยกับการพัฒนาภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อบริหารจัดการ เหตุผลที่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งภาคีเครือข่าย คือ การมีภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวสามารถช่วยประสานงานดำเนินงาน หรือแม้แต่ช่วยวางแผนกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมให้กระจายในพื้นที่อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ เมื่อสอบถามถึงองค์ประกอบหรือหน่วยงานที่ควรเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย พบว่า ทั้ง 11 หน่วยงานเป้าหมาย ได้แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวควรประกอบไปด้วยหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้แทนชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

สำหรับบทบาทหรือหน้าที่ของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น หน่วยงานเป้าหมายได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ควรประกอบด้วยหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ต่างๆ การท่องเที่ยวภายในพื้นที่วังน้ำเขียว ทั้งนี้สถานการณ์ด้านการตลาดเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงตามความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งปัญหาเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาดต้องอาศัยข้อมูลประกอบการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ดังนั้น ภาคีเครือข่ายควรมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ต่างๆ หรือการพยากรณ์แจ้งเตือนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการจัดการท่องเที่ยว

2) ผลักดันการสร้างและขยายเครือข่ายที่จะต้องร่วมมือในการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ตลอดจนการวางแผนการผลิตการตลาดอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

3) สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของสมาชิกเครือข่ายอย่างเท่าเทียม เพราะการท่องเที่ยวในวังน้ำเขียวในปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เกิดการกระจายรายได้ พื้นที่ใดที่ไม่ได้รับความสนใจ หน่วยงานในพื้นที่ก็ต้องหาวิธีการในการดำเนินงานทั้งในเรื่องการของบประมาณ การสร้างสินค้าท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเอง

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย

หน่วยงาน	ชื่อ นามสกุล	ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมภาคีเครือข่าย
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตนครราชสีมา	นายประกาศิต ปริมา ผู้จัดการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต นครราชสีมา	เห็นด้วย ในการเป็นคณะทำงานระดับปฏิบัติการใน พื้นที่ โดยคิดเห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขต พื้นที่ป่าสงวนนั้น ต้องมีการตกลงหรือการใช้ประโยชน์ ที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย ซึ่งควรมีคณะกรรมการแบ่ง ออกเป็นหลายระดับ เช่น ระดับนโยบาย ซึ่งควรเป็น หน่วยงานภาครัฐเข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการ
	นายชัยยุทธ คัมภีรานนท์ หัวหน้างาน (ระดับ 6) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เห็นด้วย ในการเป็นคณะทำงานหรือภาคีเครือข่ายใน ระดับพื้นที่ โดยภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ควรมี บทบาทในการแลกเปลี่ยนข้อมูล สถานการณ์การ ท่องเที่ยว หรือแม้แต่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานร่วมกัน
	นางสาวบุศรา ภาคสุวรรณ ตำแหน่ง หัวหน้า (ระดับ 6) งานแผนงานและประเมินผล	เห็นด้วยในการเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานและ ประสานงานในพื้นที่ โดยที่ผ่านมา อ.อ.ป.นครราชสีมา ได้ดำเนินการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวเพียงลำพัง หาก มีหน่วยงานที่เข้ามาแลกเปลี่ยนหรือเสริมพลังทั้งในด้าน วิชาการ บุคลากร และงบประมาณ ก็อาจทำให้การ พัฒนาการท่องเที่ยวเขตอ่างเก็บน้ำลำเชียงสาเป็น รูปธรรมมากยิ่งขึ้น
องค์การบริหารส่วนตำบล อุดมทรัพย์	นายอังกุล เขียวสวัสดิ์ หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์	เห็นด้วย และยินดีเข้าร่วม โดยต้องมีผู้นำชุมชนระดับ หมู่บ้านและตำบลเข้าร่วมในคณะกรรมการ เพื่อให้ผู้นำ ชุมชนทุกหมู่บ้านสามารถนำผลที่ได้จากการประชุมไป แจ้งต่อประชาชนในเขตรับผิดชอบดูแลของตน ซึ่งถ้ามี แค่ อบต.เป็นคณะกรรมการ ก็ต้องมีการสื่อสารผ่านอีก ระดับชั้น ทำให้อาจเกิดการสื่อสารผิดได้
	นางเรียบ แดงสร้อย ประธานอาสาสมัครหมู่บ้าน	เห็นด้วย แต่ขอเข้าร่วมในระดับปฏิบัติการ โดยรับ นโยบายหรือแผนการดำเนินงานผ่านผู้นำท้องถิ่น
อุทยานแห่งชาติทับลาน	นายประวัติศาสตร์ จันทร์เทพ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน	เห็นด้วย ทั้งนี้การมีภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเป็น เรื่องที่ดี แต่ต้องระวังการแอบแฝงของกลุ่มคนหรือ ผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยที่ผ่านมาเวลามีการ ประชุม หรือมีการเรียกร้องสิทธิก็มีกลุ่มนายทุนเป็นผู้ อยู่เบื้องหลัง
สถานีวนวัฒนวิจัยสะแก ราช	นายดุริยะ สถาพร	เห็นด้วยและยินดีเข้าร่วมในภาคีเครือข่าย โดยสามารถ เข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวและสนับสนุนการท่องเที่ยว เชิงนิเวศผ่านฐานกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทางสถานี ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

หน่วยงาน	ชื่อ นามสกุล	ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมภาคีเครือข่าย
สถานีฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์	ผศ.ดร.สคาร ที่จันทิก รองคณบดีฝ่ายสถานีวิจัยและป่าสาธิต	เห็นด้วย โดยสามารถเข้าร่วมในคณะกรรมการในระดับพื้นที่ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวควรมีหน่วยงานที่มีความสามารถในการผลักดันแผนนโยบายและการให้งบประมาณสนับสนุนได้
	นายณพพร จันเกิด	เห็นด้วยและยินดีเข้าร่วม แต่ต้องอยู่ภายใต้นโยบายและความเห็นชอบของคณะวนศาสตร์
หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว)	นายทำนอง นวลชื่น	เห็นด้วย และหน่วยงานยินดีเข้าเป็นคณะทำงานของเครือข่ายในภาคสนาม และการจัดทำศูนย์ข้อมูล โดยหน่วยงานสามารถอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ ห้องน้ำ การเป็นศูนย์ให้ข้อมูลและกู้ภัย ให้ที่พัก โฮมสเตย์ ความสะอาดสบาย
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)	นายธีระ โค้วประสิทธิ์ ผู้อำนวยการส่วนจัดการป่าชุมชน นายสมถวิล สีสามโนธรรม นายดอน หงษ์เหิน นายปริญญา วรรณศุภ นางสาวสุนิส ยอดนาม	เห็นด้วย และยินดีเข้าร่วม โดยสามารถสนับสนุนเรื่องวิทยากรและการให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบและการขออนุญาตเข้าใช้พื้นที่ป่าสงวน
สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	นายเสมอ จินดาพงษ์ นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	เห็นด้วย โดยยินดีอาสาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการ ซึ่งสามารถสนับสนุนในเรื่องของการแสวงหากลุ่มนักท่องเที่ยวและร่วมจัดกิจกรรมท่องเที่ยว
สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา	นายมนตรี นียากุล ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา	ภาคีเครือข่ายควรเป็นหน่วยงานระดับกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่สามารถผลักดันการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินซ้อนทับที่เป็นปัญหาใหญ่ของอำเภอวังน้ำเขียว โดยทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ก็ต่อเมื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นถูกต้องตามหลักกฎหมาย
	นางสาวชนิดา แสนโคตร เจ้าหน้าที่พัฒนาการท่องเที่ยว	เห็นด้วยและยินดีเข้าร่วมในคณะกรรมการ โดยสามารถส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอยู่ และเป็นทีปรีชา ในการพัฒนางิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และช่วยประสานงานในเรื่องของการจัดทำโครงการเพื่อเสนอผ่านกระทรวงการท่องเที่ยวของชุมชนอีกด้วย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

หน่วยงาน	ชื่อ นามสกุล	ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมภาคีเครือข่าย
สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัด นครราชสีมา	นายวัฒนา ทิบสระน้อย	เห็นด้วยกับการตั้งภาคีเครือข่าย ซึ่งการจัดตั้งเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งไม่กระทบกับสิ่งแวดล้อม โดย สามารถช่วยในเรื่องของการอำนวยความสะดวกใน เรื่องการขออนุญาตใช้พื้นที่ต่างๆ เป็นตัวแทนจังหวัด เข้าไปเป็นเครือข่ายในการส่งเสริมและการชี้แนะข้อผิด ข้อถูกในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สมาชิกและชุมชน ทำตามกฎระเบียบที่ถูกต้อง ไม่ผิดข้อกฎหมาย และ ช่วยประสานงานในการขอสนับสนุนจากจังหวัดเพื่อขอ งบประมาณเข้าไปช่วยสนับสนุนพื้นที่ในโครงการต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อข้อกฎหมายและกฎระเบียบ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน นครราชสีมา	นางรุ่งทิพย์ บุกขุนทด	ททท. สามารถเข้าไปช่วยสนับสนุนการตลาดและการ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีความขัดแย้งใน เรื่องของกฎหมาย ทั้งนี้ ททท. เปรียบเสมือนหน่วยงาน ปลายน้ำที่ต้องรอความชัดเจนของภาครัฐในการแก้ไข ปัญหาที่ดินและเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ อุทยานแห่งชาติให้เรียบร้อย ถึงจะสามารถเข้าไปช่วย ดำเนินงานผลักดันการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ ซึ่งใน ปัจจุบัน ททท. สำนักงานจังหวัดนครราชสีมาสามารถ ดำเนินการได้เพียงการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอด่านช้างน้ำเขียวเท่านั้น

4.6 การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาภาคีเครือข่ายในครั้งนี้ ได้อาศัยการประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เป็น
เป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
จำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมิน
ศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาคีเครือข่าย และเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักใน
การจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ และครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน
พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำเสนอสรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนำเสนอร่าง
การจัดตั้งภาคีเครือข่ายให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา โดยผลการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคีเครือข่ายใน
แต่ละครั้งมีรายละเอียดสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

การประเมินศักยภาพและการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย

การประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวในครั้งนี้ ได้
อาศัยการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์และประเมินศักยภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่
จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ ในการประชุมดังกล่าวได้

เชิญหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เข้าร่วมปรึกษาหารือ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา พัฒนาการอำเภอวังน้ำเขียว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และตัวแทนจากชุมชน ผลการประชุมกลุ่มย่อยมีสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย

การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาได้มีการนำผลการศึกษาจากแผนงานวิจัยการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวันน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา (แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ, 2559) โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มหมื่น ได้มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพขึ้นภายในตำบลอุ่มหมื่น และได้มีการทดลองปั่นจักรยานในเส้นทางที่ได้กำหนดขึ้นในแผนงานวิจัยดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ของตนเอง ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแก้ว ได้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวปลูกป่าตามศาสตร์พระราชารัฐบาล สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสระแก้ว ได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในพื้นที่ และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้มีการจัดทำแผนในการพัฒนาพื้นที่ปลูกป่าวันน้ำเขียวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทุกหน่วยงานเห็นชอบร่วมกันว่าควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมให้แก่ประชาชนและชุมชนและก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ขึ้น แต่ที่ประชุมก็ได้มีข้อกังวลถึงผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในประเด็นของปัญหาขยะ และการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นให้เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ผลสรุปจากการประชุมที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ โดยยังไม่มีมีการประสานงานกันเพื่อให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าด้วย รวมทั้งปัญหาทางด้านกฎหมายและระเบียบของหน่วยงานต่างๆ ทำให้บางหน่วยงาน โดยเฉพาะในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มหมื่นไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้ตามที่ต้องการ อันเนื่องมาจากการประสานงานเพื่อขออนุญาตในการเข้าใช้พื้นที่ นอกจากปัญหาในเรื่องของการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ แล้ว ปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็เป็นประเด็นสำคัญที่ที่ประชุมให้ความสนใจ เนื่องจาก ในปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังมีไม่มากนัก หากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านการบริหารจัดการ การบริการแก่นักท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ จึงจำเป็นที่หน่วยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในภาคีเครือข่ายจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการ และการกำหนดแนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

ในตอนท้ายของการประชุมกลุ่มย่อย ที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีองค์กรในลักษณะภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานผลักดัน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งควรจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

การพิจารณาร่างภารกิจและโครงสร้างภาคีเครือข่าย

การพิจารณาร่างภารกิจและโครงสร้างภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในครั้งนี้ ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง ในการประชุมดังกล่าวได้เชิญหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เข้าร่วมปรึกษาหารือ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราษ หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว) และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา โดยในการประชุมกลุ่มย่อยดังกล่าวมีผลการประชุมสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 5 การขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อร่วมกันพิจารณาร่างภารกิจและโครงสร้างภาคีเครือข่าย

1) การกิจ/พันธกิจของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการประชุมตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพิจารณา ร่างภารกิจ/พันธกิจของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยที่ประชุมได้ร่วมกันเห็นชอบภารกิจ/พันธกิจของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วย 3 ภารกิจดังนี้

- (1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- (2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย
- (3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย

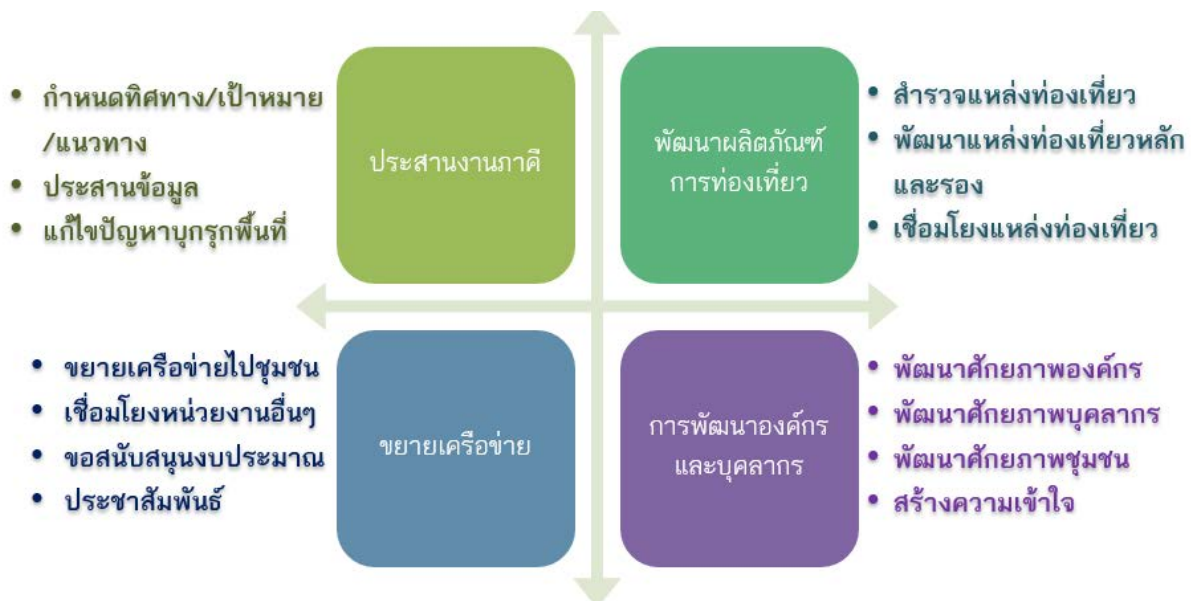
นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินการของภาคีเครือข่ายบรรลุตามภารกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ทางที่ประชุมยังได้ร่วมกันพิจารณาถึงกลยุทธ์หรือแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายดังต่อไปนี้

การประสานงานภาคีเครือข่าย มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การประชุมร่วมกันเพื่อกำหนด ทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละหน่วยงานที่มีความสอดคล้องและมี เป้าหมายเดียวกัน การประสานงานข้อมูลโดยเฉพาะด้านกฎหมาย กฎระเบียบ และสถานการณ์การท่องเที่ยว ในแต่ละหน่วยงานเพื่อให้เชื่อมโยงฐานข้อมูลในภาพรวมของเครือข่าย และการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการ บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อให้การพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง

การขยายเครือข่าย มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การขยายเครือข่ายไปยังชุมชน เพื่อให้เกิด การมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยฐานทรัพยากรของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น แหล่งท่องเที่ยว บุคลากร หรือ การบริการ การเชื่อมโยงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น งบประมาณ องค์ความรู้ และการสร้างเข้มแข็งของภาคี และการประชาสัมพันธ์ทั้งในส่วนแหล่งท่องเที่ยว และตัวภาคีเครือข่าย เพื่อกระตุ้นความต้องการในการท่องเที่ยวและการรับรู้ถึงการมีอยู่ของภาคีเครือข่ายอัน จะเป็นการสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้น

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การสำรวจแหล่ง ท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพใหม่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลัก และท่องเที่ยวรอง เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวและรายได้ และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มี อยู่ในพื้นที่ เพื่อกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวและสนับสนุนการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไป ยังพื้นที่โดยรอบไม่ให้เกิดการกระจุกตัว

การพัฒนาองค์กรและบุคลากร โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การพัฒนาหน่วยงานต้น สังกัดและภาคีเครือข่ายให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในอนาคต การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งบุคลากรทางด้านการวางแผน การบริการ และการติดตาม ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของชุมชนโดยรอบ เพื่อยกระดับการให้บริการ ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการสร้างความเข้าใจอันดีต่อการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน

ภาพที่ 6 ร่างแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย

2) โครงสร้างของภาคีเครือข่าย

ในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ประชุมได้สรุปว่า โครงสร้างของภาคีเครือข่ายในครั้งนี้ควรประกอบด้วย 2 ระดับ ได้แก่ หน่วยงานในระดับนโยบาย โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ และสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และหน่วยงานในระดับพื้นที่หรือระดับปฏิบัติการ โดยทำหน้าที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง สำหรับรายชื่อหน่วยงานที่ประชุมเห็นชอบให้เชิญชวนเข้าร่วมในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในแต่ละระดับแสดงดังตารางที่ 1-7

นอกจากนี้ ในที่ประชุมภาคีเครือข่ายยังได้มีข้อเสนอแนะว่า เพื่อให้ภาคีเครือข่ายมีการรับรองการมีอยู่อย่างถูกต้องควรมีการรวมตัวกันหลวมๆ ในลักษณะของคณะทำงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยอาศัยคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจากทางผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้ทางหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการท่องเที่ยวสามารถสนับสนุนบุคลากรได้อย่างเหมาะสม โดยกระบวนการนี้ ในปัจจุบันทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ได้ทำหนังสือเพื่อแสดงถึงความต้องการและความจำเป็นในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายคณะนี้ และได้นำเสนอไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดผ่านทางที่ทำการอำเภอเพื่อแต่งตั้งคณะทำงานต่อไป

ตารางที่ 7 หน่วยงานเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย

หน่วยงานระดับนโยบาย	หน่วยงานระดับปฏิบัติการ
1) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มทราย
2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานนครราชสีมา)	2) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา
3) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด	3) อุทยานแห่งชาติทับลาน
4) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช
5) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8	5) หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)
6) นายอำเภอ	6) กรมชลประทาน
7) คณะกรรมการ PAC	7) สถานีฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์
	8) ชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย

3) การขับเคลื่อนการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย

สำหรับการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ที่ประชุมเครือข่ายเห็นชอบกลไกในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นโดยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดการประชุมระหว่างภาคีอย่างต่อเนื่อง
- 2) การจัดประชุม/สัมมนาเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายผล
- 3) การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน
- 4) การร่วมกันศึกษาปัญหาทางนโยบายหรือกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 5) การกำหนดแนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและสอดคล้องกับระเบียบของหน่วยงานต่างๆ
- 6) การสรุปผลการดำเนินงานและบทเรียนจากการดำเนินงานเป็นระยะๆ

4.7 การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

การขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ผ่านทางการเสริมสร้างองค์ความรู้ และสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้จัดขึ้นผ่านได้การดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยที่ 2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ดำเนินการโดย ผศ.ดร.นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา และ ดร.เอกวิทย์ วิถีประดิษฐ์) ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2561 ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างการทำงานร่วมกันในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง สำหรับหัวข้อในการอบรมแสดงไว้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 หัวข้อในการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของภาคีเครือข่าย

หัวข้อ	รายละเอียด
แนะนำตัว/ชี้แจงโครงการ	แนะนำวิทยากร ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ
ภาพรวมของการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ความสำคัญของป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หลักการ แนวคิด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และการจัดการการท่องเที่ยว	ความหมายและความสำคัญของป่าสงวนแห่งชาติ หลักการ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แนวโน้มในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พฤติกรรมผู้บริโภค และทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ
กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่คุ้มครองอื่น ๆ	นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ในการขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว กรณีศึกษากรณีพิพาทต่าง ๆ ในการพิงพาและการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ขั้นตอนการวางแผนและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ (พื้นที่คุ้มครอง) หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว	หลักการ กระบวนการ และตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน แนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อการออกแบบกิจกรรมและพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

หัวข้อ	รายละเอียด
การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	การคำนวณทางเศรษฐศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยของการให้บริการ การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน เพื่อนำไปสู่การกำหนดราคา และขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม
การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	องค์ประกอบและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืน ต้นแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	ความหมายของเจ้าบ้าน ปัจจัยสำคัญของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว ประเด็นการดำเนินงานบริการการท่องเที่ยว คุณค่าบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การจัดการคุณภาพการบริการ และการประเมินคุณภาพการบริการ
การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	ประเภทและลักษณะของผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การติดตามและตรวจสอบผลกระทบในแหล่งท่องเที่ยว การประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอย่างง่าย แนวทางการจัดการผลกระทบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ที่มา: นางลักษณ มโนวัลย์เลา และ เอกวิธ วิถีประดิษฐ์, 2561

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะให้แก่ภาคีเครือข่ายได้จัดขึ้นทั้งสิ้น 3 รอบ ตามแผนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรอบที่ 1 นี้ เน้นในส่วนของผลของการเสริมสร้างสมรรถนะสะท้อนออกมาให้เห็นได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ว่าการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการได้สนับสนุนให้หน่วยงานภาคีเครือข่ายมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มขึ้นจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว โดยเฉพาะในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และขอบเขตในการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มากขึ้นเพียงใด รวมทั้งการเข้าใจถึงทิศทางแนวโน้มของการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งผลลัพธ์ที่สำคัญในส่วนของการเสริมสร้างความรู้ในสะท้อนให้เห็นจากคะแนนความรู้ความเข้าใจในหัวข้อต่างๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มขึ้นเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (รายละเอียดศึกษาได้จากโครงการวิจัยย่อยที่ 2) (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย รอบที่ 1
ระหว่างวันที่ 3-4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

การอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย รอบที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 สำหรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรอบนี้ได้เน้นในส่วนของการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ ซึ่งผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรอบนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สังเกตได้จากการที่ทำให้ภาคีเครือข่าย เกิดการทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เพื่อเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยว และการคำนึงความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวที่จะได้คัดเลือกมาเพื่อทดสอบเส้นทางต่อไป โดยในผลลัพธ์ในส่วนของการฝึกปฏิบัติทำให้เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวนั้น ผลลัพธ์ที่สำคัญคือ ได้เส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วม (ภาพที่ 8)

สำหรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการรอบที่ 3 ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 3-4 มีนาคม พ.ศ. 2561 โดยเนื้อหาสาระสำคัญในการฝึกอบรมรอบนี้คือการให้ภาคีเครือข่ายได้วิเคราะห์ถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยอาศัยเครื่องมือในการวิเคราะห์ ได้แก่ บันไดผลลัพธ์

ภาพที่ 9 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย รอบที่ 3 ระหว่างวันที่ 3-4 มีนาคม พ.ศ. 2561

ในส่วนของผลผลิตที่สำคัญที่ได้จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรอบนี้ คือ ภาศึเครือข่ายได้แนวทางในการพัฒนาและแนวทางในการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกได้ออกเป็น 7 แนวทาง ประกอบด้วย

(1) การจัดการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบน้อยที่สุด โดยกิจกรรมภายใต้แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้กับภาศึเครือข่าย การสร้างและขยายภาศึเครือข่ายให้เข้มแข็ง การกำหนดข้อตกลงและมาตรฐานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการร่วมกันบริหารจัดการให้เหมาะสม

(2) การเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว กิจกรรมประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่เพื่อการวางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม การจัดสร้างศูนย์การค้าชุมชน การจัดสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และการสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะรองรับศูนย์การค้าชุมชน

(3) การพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโดย “ภาศึเครือข่าย” กิจกรรมประกอบด้วย การจัดตั้งภาศึเครือข่ายโดยรวมทั้งหน่วยงานในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ การจัดการประชุมร่วมกันทุกไตรมาส วิเคราะห์กำหนดยุทธศาสตร์ และการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างภาศึเครือข่าย และร่างกฎระเบียบในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ กิจกรรมประกอบด้วย การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การวิเคราะห์ขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ และการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

(5) การพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ (ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว) กิจกรรมประกอบด้วย การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยว การสร้างความเข้าใจและกำหนดทิศทางร่วมกันกับชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การฝึกอบรมบุคลากรในการจัดการโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน การนำอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชนมาปรับใช้ในการท่องเที่ยว และการอบรมการจัดการอาหารสะอาดและปลอดภัย

(6) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม กิจกรรมประกอบด้วย การศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ การสำรวจและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การทำแผนและวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การประเมินความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การทดสอบเส้นทางจักรยานในพื้นที่

(7) การตลาดที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมประกอบด้วย การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวและสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำปฏิทินท่องเที่ยวตามฤดูกาล การสร้างนักการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การจัดทำแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าชุมชน

อย่างไรก็ตาม หลังจากเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้ง 3 รอบแล้วเสร็จ ทางภาคีเครือข่ายยังคงมีความต้องการให้มีการฝึกอบรมในส่วนของการเขียนข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดการฝึกอบรมในหัวข้อดังกล่าวเพิ่มเติมขึ้น เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2561 ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช สำหรับผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ การที่ภาคีเครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนข้อเสนอโครงการที่สอดคล้องกับกระบวนการในการพิจารณาอนุมัติของสำนักงบประมาณ และสามารถนำไปใช้ในการเขียนข้อเสนอโครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่างๆ และยังเป็น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงทางอ้อมอีกด้วย

ภาพที่ 10 การฝึกอบรมการเขียนข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่าย

หลังจากภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว ในการดำเนินงานของแผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ยังได้จัดกิจกรรมให้ทางภาคีเครือข่ายได้ทดลองบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยทางคณะวิจัยได้ปรึกษาหารือกับภาคีเครือข่ายและได้คัดเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงขึ้นเป็นการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” ขึ้นเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561

ภาพที่ 11 กิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมในประเด็นต่างๆ อยู่ในระดับพึงพอใจมากถึงมากที่สุด (ตารางที่ 9) นอกจากนี้ เมื่อได้สอบถามถึงความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในอนาคตผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดได้แสดงความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอีกในอนาคต ผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 9 ระดับความพึงพอใจของการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ จำนวน (ร้อยละ)				
	ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	ไม่พอใจ	เฉยๆ	พึงพอใจ มาก	พึงพอใจ มากที่สุด
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3 (20.00)	12 (80.00)
2. การกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยงของ จุดท่องเที่ยว	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3 (20.00)	12 (80.00)
3. การติดต่อประสานงาน	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	7 (46.67)	8 (53.33)
4. การดำเนินการของทีมงานผู้จัดโดยภาพรวม	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	6 (40.00)	9 (60.00)
5. การได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	5 (33.33)	10 (66.67)
6. รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	5 (33.33)	10 (66.67)
7. ความพึงพอใจในภาพรวม	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4 (26.67)	11 (73.33)

ที่มา: แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ (2561)

4.8 แนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์แนวทางในการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากหรือแนวทางการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนในครั้งนี้ พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายนี้พื้นที่เครือข่ายการท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในปัจจุบันนั้น ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 ที่ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 จะเปิดโอกาสให้ทางป่าสงวนแห่งชาติสามารถให้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนได้ แต่ในส่วนของ การเก็บค่าบริการหรือค่าตอบแทนสำหรับการให้บริการท่องเที่ยวดังกล่าวยังคงต้องรอการประกาศกำหนดอัตราและวางระเบียบการเก็บค่าบริการต่อไป

เมื่อสอบถามถึงการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวพบว่า รายได้หรือผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอำเภอน้ำเขียวมีการกระจุกตัวของรายได้อยู่บางพื้นที่ อีกทั้งรายได้ยังไปกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการที่เป็นนายทุน ทำให้ความเจริญหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว ที่ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม/มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 85.33) มีเพียงบางส่วนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 14.67) โดยรูปแบบ

ของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดร้านขายของและขายอาหารให้กับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว และเป็นไกด์นำเที่ยว สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เข้าร่วม/มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเหตุผลส่วนใหญ่เนื่องจากต้องประกอบอาชีพประจำ ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมอื่น (ร้อยละ 48.31) ในหมู่บ้านไม่มีการท่องเที่ยว/ไม่มีกิจกรรมให้เข้าร่วม (ร้อยละ 24.58) นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่มีความสนใจที่จะมีส่วนร่วม (ร้อยละ 13.56) (แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ, 2561)

ตารางที่ 10 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การมีส่วนร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว		
เข้าร่วม	22	14.67
ไม่ได้เข้าร่วม	128	85.33
รวม	150	100.00
รูปแบบของการเข้าร่วม		
เปิดร้านขายของให้กับนักท่องเที่ยว	12	54.55
มีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม	4	18.18
เปิดร้านขายอาหารบริการแก่นักท่องเที่ยว	4	18.18
ให้คำแนะนำ ให้ความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยว	1	4.55
เป็นไกด์นำเที่ยว	1	4.55
รวม	22	100.00

ที่มา: แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ (2561)

นอกจากนี้ เมื่อสอบถามถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ พบว่า ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยว (ร้อยละ 68.67) และเห็นด้วย (ร้อยละ 19.33) และชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความต้องการอย่างยิ่งที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ฯ (ร้อยละ 44.00) มีเพียงบางส่วนที่ไม่ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (ร้อยละ 12.00) เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และไม่มีแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สำหรับกิจกรรมที่ชุมชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ฯ มากที่สุด ได้แก่ การขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 75.19) การขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 23.26) และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 15.50) ตามลำดับ (แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ, 2561)

ตารางที่ 11 ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.67
ไม่เห็นด้วย	1	0.67
เฉยๆ	16	10.67
เห็นด้วย	29	19.33
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	103	68.67
รวม	150	100.00
ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต		
ไม่ต้องการอย่างยิ่ง	11	7.33
ไม่ต้องการ	7	4.67
เฉยๆ	32	21.33
ต้องการ	34	22.67
ต้องการอย่างยิ่ง	66	44.00
รวม	150	100.00
รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ขายอาหารและเครื่องดื่ม	97	75.19
ขายของที่ระลึก	30	23.26
เป็นไกด์นำเที่ยว	10	7.75
บริการทางด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	10	7.75
บริการที่พัก/โฮมสเตย์	9	6.98
ร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ/ชุมชน	8	6.20
ทำงานในสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร	5	3.88
อื่นๆ เช่น เป็นอาสาสมัครดูแลความปลอดภัย ดูแลความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว	7	5.43
(จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 129 คน)		

ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ได้จากผลการสำรวจดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นจากที่ประชุมของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายควรมีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนผ่านทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดท่องเที่ยวในลักษณะของเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการ (การรักษาความปลอดภัย การบริการนักท่องเที่ยว การดูแลความสะอาด เป็นต้น) การจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP ให้นักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผลประโยชน์มีการกระจายลงสู่เศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว คือ การมีผลประโยชน์บางส่วนหักเป็นรายได้ของส่วนกลางในภาคี เพื่อเป็นกองทุนสำหรับการพัฒนาหรือการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต่อไป

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาโครงการวิจัย “การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 2 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อนำเสนอรูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และ (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

การทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ

การทบทวนยุทธศาสตร์และแผนในการพัฒนการท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนใน 3 ระดับ ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 และ แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) โดยผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาจากการทบทวนแผนการพัฒนาในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด พบว่า ในทุกระดับให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ กรอบในการพัฒนการท่องเที่ยวที่แผนพัฒนาระดับต่างๆ นำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้ชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการแข่งขันสำหรับการท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นได้นอกจากคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวแล้ว บุคลากรด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยสำคัญที่แผนพัฒนาต่างๆ ให้ความสำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติที่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในประเด็นของการพัฒนาด้านบุคลากรและการพัฒนาการบริหารจัดการ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ เมื่อทบทวนถึงพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ปรากฏว่า ไม่ได้ระบุถึงการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนไว้โดยตรง เพียงแต่ระบุถึงการเข้าใช้ประโยชน์ในภาพกว้าง ซึ่งอาจตีความได้ว่าการเข้าใช้ประโยชน์หมายถึงการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แต่ต้องได้รับการอนุญาตจากอธิบดีในการเข้าใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ในประเด็นดังกล่าวในปัจจุบันได้มีการประกาศพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 โดยได้เพิ่มเติมมาตรา 19/1 ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ นัยสำคัญของมาตราดังกล่าวให้ความสำคัญในการให้บริการหรือให้ความสะดวกต่างๆ แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติหมายถึง บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน อันจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการกำหนดอัตราและวงระเบียบเกี่ยวกับการเก็บค่าบริการหรือ

คำตอบแทนสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ยังอยู่ในช่วงการร่างระเบียบ ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนในปัจจุบันจึงยังไม่มี การเก็บค่าใช้จ่ายจากหน่วยงานแต่อย่างใด

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาของ นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์ และคณะ (2559) ได้ดำเนินโครงการวิจัย “การศึกษา ศักยภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” พบว่า ผลการประเมินศักยภาพจุดท่องเที่ยวทั้ง 4 พื้นที่ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของโครงข่ายการท่องเที่ยว พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จะเห็นได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวนี้มีศักยภาพสูง ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่ และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในระดับที่สูงมาก และจากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ได้กำหนด theme ของเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่: “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวใน 2 กลุ่มกิจกรรมหลัก ได้แก่

กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก คือ การปั่นจักรยานและการวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ (trail running) โดยกำหนดเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ เชื่อมโยงโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยว สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า และพื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง มีทรัพยากรที่เอื้อต่อการสื่อความหมายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ให้แก่ นักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักที่เน้นการเรียนรู้การจัดการป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่โครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

รวมทั้ง ผลการศึกษาของกูริวัจน์ เดชอุ่ม และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการริเริ่มและผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยการเชื่อมโยงกับนโยบายของภาครัฐ ในส่วนของชุมชนเอง แม้ว่าจะมีระบบและกลไกการมีส่วนร่วมที่พร้อมรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการรวมกลุ่มหรือหารือในประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และไม่มั่นใจว่าจะบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบได้ในอนาคต จึงต้องการให้ภาครัฐเป็นพี่เลี้ยงหรือองค์การบริหารส่วนตำบลนำร่องการพัฒนาในช่วงระยะแรก แล้วค่อยถ่ายโอนให้แก่ชุมชนเข้ามาดูแลจัดการด้วยตนเอง ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษา ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับนโยบายการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการเป็นผู้แทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ

ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในลักษณะของ “ภาคีการพัฒนา” ผ่านทางการจัดตั้งองค์การบริหารการ
ท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติและเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา

การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายการศึกษารั้วนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึง
ความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการที่ธุรกิจท่องเที่ยวเขตอำเภอวังน้ำเขียวที่เริ่มกลายเป็นรูปแบบ
การท่องเที่ยวแบบมวลชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่วังน้ำเขียวใน
อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของธุรกิจที่พักแรม ร้านอาหาร การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และการ
กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ก็ได้ก่อให้เกิด
ผลลัพธ์ทางลบที่สำคัญ ได้แก่ การเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า
สงวน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะที่ผ่านมา ปรากฏ
ว่า รายได้หรือผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียวมีการกระจุกตัวของรายได้ไปยังพื้นที่ อีกทั้ง
รายได้ยังไปกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการที่เป็นนายทุน ทำให้ความเจริญหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวกระจุก
ตัวอยู่ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมเท่านั้น

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานเป้าหมายในพื้นที่ ปรากฏว่า มี
ประสิทธิผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากในการพัฒนาการท่องเที่ยวใน
พื้นที่หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายได้ประสบอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดทางด้าน
งบประมาณในการพัฒนา การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การขาดการ
ประสานงานในการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน และปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดังนั้น เพื่อให้การ
ดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จจึงควรคำนึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้
ข้อมูล และประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน การร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหรือการดำเนินงานที่
ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
ประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผล
การสำรวจปรากฏว่า ทุกหน่วยงานให้ความคิดเห็นที่ตรงกันว่าควรมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายขึ้นเพื่อบริหาร
จัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

การพัฒนาภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในครั้งนี้ ได้อาศัยการประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่
เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการ
ประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาคีเครือข่าย และเพื่อกระตุ้นให้เกิดความ
ตระหนักในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ และครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2

พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำเสนอสรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนำเสนอร่างการจัดตั้งภาคีเครือข่ายให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา

1) การประเมินศักยภาพและการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย

ผลการประเมินสรุปได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาได้มีการนำการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นตามสมควร โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทราย ได้มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการป้อนจักรยานเพื่อสุขภาพขึ้นภายในตำบลอุ้มทราย สถานีวิทยุสวณวิทยุสะแกราช ได้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวปลูกป่าตามศาสตร์พระราชาขึ้น สถานีวิทยุสิ่งแวดล้อมสะแกราชได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในพื้นที่ และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้มีการจัดทำแผนในการพัฒนาพื้นที่ปลูกป่าวังน้ำเขียวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทุกหน่วยงานเห็นชอบร่วมกันว่าควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมให้แก่ประชาชนและชุมชนและก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ขึ้น แต่ที่ประชุมก็ได้มีข้อกังวลถึงผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในประเด็นของปัญหาขยะ และการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นให้เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ผลสรุปจากการประชุมที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ โดยยังไม่มีมีการประสานงานกันเพื่อให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าด้วย รวมทั้งปัญหาทางด้านกฎหมายและระเบียบของหน่วยงานต่างๆ ทำให้บางหน่วยงาน นอกจากปัญหาในเรื่องของการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ แล้ว ปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็เป็นประเด็นสำคัญที่ที่ประชุมให้ความสนใจ ดังนั้นที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีองค์กรในลักษณะภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานผลักดัน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งควรจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

2) การพิจารณาร่างภารกิจและโครงสร้างภาคีเครือข่าย

ในการประชุมตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายเห็นชอบภารกิจ/พันธกิจ และแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

ภารกิจ/พันธกิจ

- (1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- (2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย
- (3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย

แนวทางในการดำเนินงาน

การประสานงานภาคีเครือข่าย มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละหน่วยงานที่มีความสอดคล้องและมีเป้าหมายเดียวกัน การประสานงานข้อมูลโดยเฉพาะด้านกฎหมาย กฎระเบียบ และสถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละหน่วยงานเพื่อให้เชื่อมโยงฐานข้อมูลในภาพรวมของเครือข่าย และการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อให้การพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง

การขยายเครือข่าย มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การขยายเครือข่ายไปยังชุมชน เพื่อให้เกิดการมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยฐานทรัพยากรของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น แหล่งท่องเที่ยว บุคลากร หรือการบริการ การเชื่อมโยงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ องค์ความรู้ และการสร้างเข้มแข็งของภาคี และการประชาสัมพันธ์ทั้งในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวและตัวภาคีเครือข่าย เพื่อกระตุ้นความต้องการในการท่องเที่ยวและการรับรู้ถึงการมีอยู่ของภาคีเครือข่ายอันจะเป็นการสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้น

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพใหม่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลักและท่องเที่ยวรอง เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวและรายได้ และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวและสนับสนุนการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่โดยรอบไม่ให้เกิดการกระจุกตัว

การพัฒนาองค์กรและบุคลากร โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การพัฒนาหน่วยงานต้นสังกัดและภาคีเครือข่ายให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งบุคลากรทางด้านการวางแผน การบริการ และการติดตามประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของชุมชนโดยรอบ เพื่อยกระดับการให้บริการควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการสร้างความเข้าใจอันดีต่อการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน

สำหรับโครงสร้างภาคีเครือข่ายในเบื้องต้นควรเป็นการรวมตัวกันหลวมๆ ของหน่วยงานภายในพื้นที่ โดยอาศัยคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจากทางผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้ทางหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการท่องเที่ยวสามารถสนับสนุนบุคลากรได้อย่างเหมาะสม

การขับเคลื่อนการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย ควรประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้ (1) การจัดการประชุมระหว่างภาคีอย่างต่อเนื่อง (2) การจัดประชุม/สัมมนากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายผล (3) การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาร่วมกัน (4) การร่วมกันศึกษาปัญหาทางนโยบายหรือกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ (5) การกำหนดแนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและสอดคล้องกับระเบียบของหน่วยงานต่างๆ และ (6) การสรุปผลการดำเนินงานและบทเรียนจากการดำเนินงานเป็นระยะๆ

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการผ่านทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2561 รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้น เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยผลการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคีเครือข่ายได้สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกิดการทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยว และการคำนึงความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวที่จะได้คัดเลือกมาเพื่อทดสอบเส้นทางต่อไป

สำหรับการจัดกิจกรรมทดสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรม “ปั่น-ปลูกป่า” ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย และชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์การกระจายผลประโยชน์ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงยังไม่เกิดขึ้น เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้ง การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งยังไม่มีมีการประกาศระเบียบในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการ รวมทั้งเมื่อพิจารณาในส่วนของชุมชน ก็พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ทว่าชุมชนมีความประสงค์ในการเข้าร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวในรูปแบบต่างๆ สำหรับกิจกรรมที่ชุมชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ฯ มากที่สุด ได้แก่ การขายอาหารและเครื่องดื่ม การขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ได้จากผลการสำรวจดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นจากที่ประชุมของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายควรมีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนผ่านทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดท่องเที่ยวในลักษณะของเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการ (การรักษาความปลอดภัย การบริการนักท่องเที่ยว การดูแลความสะอาด เป็นต้น) การจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผลประโยชน์มีการกระจายลงสู่เศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว คือ การมีผลประโยชน์บางส่วนหักเป็นรายได้ของส่วนกลางในภาคี เพื่อเป็นกองทุนสำหรับการพัฒนาหรือการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาภาคีเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

- 1) การพัฒนาภาคีเครือข่ายในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการจัดตั้งภาคีเครือข่ายขึ้น ซึ่งโดยความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายมีความต้องการให้เป็นการรวมตัวกันของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างหลวมๆ ดังนั้น ในการดำเนินการพัฒนาภาคีในระยะต่อไปจึงควรมีการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมกลุ่มเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือการร่วมกันพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป รวมถึงการร่างกฎระเบียบในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขึ้น เป็นต้น
- 2) การศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของภาคีเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น ทั้งทางด้านองค์ความรู้และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น จากที่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” ได้เป็นผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมดังกล่าวอยู่ภายใต้การเป็นพี่เลี้ยงของคณะวิจัย ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังคงสามารถดำเนินการต่อไปได้จึงควรมีพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับภาคีเครือข่ายต่อไปอีกระยะหนึ่ง โดยอาจเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ หรือหน่วยงานที่ดูแลการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทางภาคีเครือข่ายเข้มแข็งจนกระทั่งสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง
- 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้น พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ค่อนข้างน้อย ซึ่งผลการพัฒนาภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการท่องเที่ยว ทางชุมชนต่างๆ ได้มอบหมายให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมการพัฒนา ดังนั้น ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในอนาคต ภาคีเครือข่ายควรมีการกระตุ้นให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่ในระดับร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว และร่วมปฏิบัติให้มากขึ้น
- 4) ในส่วนของการกระจายรายได้ การศึกษาพบว่า การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปยังชุมชนยังคงมีค่อนข้างต่ำ อันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อยู่ในขั้นเริ่มต้น รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนยังค่อนข้างน้อย ดังนั้น เพื่อให้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวตกอยู่ในชุมชนมากขึ้น ทางภาคีเครือข่ายควรมีการกำหนดกิจกรรมที่สามารถให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนต่อไป
- 5) การจัดการกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” นั้น ได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมจากแผนงานการวิจัยการพัฒนาศมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ทำให้ทางภาคี

เครือข่ายไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม อย่างไรก็ตาม ในการจัดกิจกรรม
ท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตทางภาคีเครือข่ายควรมีการคำนวณถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ อย่างรอบคอบ
เพื่อจะได้นำไปสู่การกำหนดราคาสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้ รายได้หรือกำไร
จากการจัดกิจกรรมบางส่วนควรมีการหักเพื่อเก็บไว้เป็นกองทุนสำหรับการขับเคลื่อนภาคี
เครือข่ายต่อไปในอนาคต

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2559. รายงานวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579. กรุงเทพฯ:

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กนิษฐา อู่ถาวร. 2546. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณหน่วย

พิทักษ์อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ที่ ส.ล.8 (หนองแม่นา) จังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชัยวุธ ชันพันธุ์. 2544. พัฒนาชุมชนยั่งยืน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. 2546. การวางแผนและพัฒนากการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2549. การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. ศูนย์หนังสือท่องเที่ยวไทย,

กรุงเทพฯ.

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. 2551. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ทับทิม วงศ์ประยูรและคณะ. 2547. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบการธุรกิจ. กรุงเทพฯ : อักษรสยาม

การพิมพ์.

เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ. 2540. พฤติกรรมองค์กร. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พจนา สอนศรี. 2546. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและ

ธรรมชาติ.

นันทชัย พงษ์พัฒนานุรักษ์. 2559. การศึกษาศักยภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. เสนอต่อคณะกรรมการการ

วิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ลีลาภรณ์ บัวสาย. 2547. พลังท้องถิ่นบทสักระหว่างวิจัยด้านชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน

งานวิจัย.

วรรณพร วณิชานุกร. 2540. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทย.

ศศิธร นิธิปรีชาและคณะ. 2553. ภาวะผู้นำของกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเขตอีสานใต้. กรุงเทพฯ

: วารสารอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ฉบับที่ 2 ปี 2553.

ศุภลักษณ์ วิริยะสุนและคณะ. 2551. การประมวลองค์ความรู้ สถานภาพและสถานการณ์การท่องเที่ยว

โดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภูริวัจน์ เดชอุ่ม และคณะ. 2559. ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง. รายงานวิจัยฉบับ

สมบูรณ์. เสนอต่อคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สินธุ์ สโรบล. 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่, วนิดาเพรส, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2543. คู่มือการพัฒนาการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

สมคิด บางโม. 2547. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.

สมหมาย อุดมวิทิต และคณะ. 2559. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. เสนอต่อคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สร้อยตระกูล (ตียานนท์) อรรถมานะ. 2550. พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร. 2549. การพัฒนาองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ. 2559. การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. เสนอต่อคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก 1
แบบสัมภาษณ์หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แบบสัมภาษณ์หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

โครงการวิจัย

การพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปศึกษาและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1: การพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานของท่าน
- ตอนที่ 2: การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา
- ตอนที่ 3: ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ประเด็นการสัมภาษณ์ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานของท่าน

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

ระยะเวลาในการทำงานในหน่วยงานนี้.....ปี

- 2.ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของหน่วยงานท่าน

.....
.....
.....
.....

3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการที่หน่วยงานของท่านดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

4. ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา (3 ปีย้อนหลัง) หน่วยงานของท่านได้มีการผลักดันเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

5. ในการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานท่านประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด และท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมให้การจัดการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ/ไม่ประสบผลสำเร็จ

.....
.....
.....

6. ในการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานท่านประสบปัญหาด้านใด และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร

.....
.....

-
-
7. ท่านคิดว่าปัญหาที่จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นหน่วยงานของท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือลดผลกระทบอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา

8. หากพิจารณาถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย ท่านเห็นว่าการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

-
-
-
-
9. ในภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย ท่านเห็นว่ากระบวนการพัฒนาประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

-
-
-
-
10. ในการภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายประสบปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อะไรบ้าง และภาคีเครือข่ายได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร

-
-
-
-
11. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายประสบผลสำเร็จ เพราะเหตุใด

12. ท่านคิดว่าผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เป้าหมายในปัจจุบันมีการกระจุกตัวอยู่กับเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม หรือหน่วยงานบางหน่วยงานหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

13. ท่านคิดว่าแนวทางในการจัดสรรผลประโยชน์อย่างให้มีความเป็นธรรมมากขึ้นควรคำนึงถึงปัจจัยใดบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย
--

14. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ในการจัดตั้งองค์กรภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย

.....

.....

.....

.....

15. หากท่านเห็นด้วย ท่านคิดว่าภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบหรือหน่วยงานใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

16. ท่านคิดว่าภารกิจและหน้าที่หลักขององค์กรภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวคืออะไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

17. ท่านคิดว่าการมีองค์กรภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายประสบผลสำเร็จเพิ่มขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....
.....
.....
18. ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

*Thank
You*

ภาคผนวก 2
แบบสอบถามความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการ
ท่องเที่ยว

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แบบสอบถามความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

โครงการวิจัย

การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น และความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เป้าหมายต่อไป

แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2: ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 3: ความพร้อมของชุมชนในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดเติมข้อมูลของท่านในช่องว่าง
หรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อมูลหรือความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุปี
3. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้ศึกษา	☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย	☐ อาชีวหรือเทียบเท่า	☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี	
4. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ ม่าย/หย่าร้าง
5. สถานภาพของท่านในครัวเรือน ☐ เจ้าบ้าน/หัวหน้าครัวเรือน ☐ สมาชิก/ผู้อยู่อาศัย
6. บทบาทในการบริหารหมู่บ้าน

☐ ผู้ใหญ่บ้าน	☐ กรรมการบริการหมู่บ้าน	☐ ลูกบ้าน
☐ อื่นๆ ระบุ.....		
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน (จำนวนที่อยู่อาศัยจริง)
8. ภูมิลำเนา ☐ เกิดที่นี่ ☐ เกิดที่อื่น

ย้ายมาอยู่ที่นี่เมื่อปี.....

สาเหตุที่ย้าย ☐ แต่งงานกับคนในหมู่บ้าน

☐ เข้ามาบุกเบิกหาที่ทำกิน

☐ ย้ายเข้าตามสมาชิกในครอบครัว

☐ อื่นๆ ระบุ.....
9. ท่านมีความต้องการที่จะย้ายถิ่นฐานในอนาคตหรือไม่

☐ ไม่ต้องการย้าย ระบุเหตุผล
☐ ต้องการย้าย ระบุเหตุผล
☐ ไม่แน่ใจ

10. ในปัจจุบัน ท่านประกอบอาชีพใด (โปรดระบุทุกอาชีพ)

อาชีพหลัก

☐ เกษตรกรรม	☐ ปศุสัตว์	☐ ประมง
☐ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	☐ รับจ้าง	☐ รับราชการ
☐ พนักงานบริษัท	☐ เกือบของป่า	☐ เรียนหนังสือ
☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพใด	☐ อื่นๆ ระบุ	

อาชีพเสริม

☐ เกษตรกรรม	☐ ปศุสัตว์	☐ ประมง
☐ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	☐ รับจ้าง	☐ รับราชการ
☐ พนักงานบริษัท	☐ เกือบของป่า	☐ เรียนหนังสือ
☐ ไม่มีอาชีพเสริม	☐ อื่นๆ ระบุ	

11. รายได้ของครัวเรือน (ต่อเดือน)

☐ น้อยกว่า 5,000 บาท	☐ 5,000 - 10,000 บาท	☐ 10,001 - 20,000 บาท
☐ 20,001 - 30,000 บาท	☐ 30,001 - 40,000 บาท	☐ 40,001 - 50,000 บาท
☐ มากกว่า 50,000 บาท		

12. ส่วนใหญ่รายได้หลักของท่านเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือนหรือไม่

☐ เพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ

รายได้หลักของครัวเรือนมาจากอาชีพ/กิจกรรม

ตอนที่ 2: ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยว ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

คำชี้แจง: โปรดเติมข้อมูลของท่านในช่องว่าง
หรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อมูลหรือความคิดเห็นของท่าน

1. ในปัจจุบันภายในหมู่บ้านของท่านได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว/เตรียมการท่องเที่ยว เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านท่านหรือไม่

☐ มี ได้แก่.....
☐ ไม่มี เพราะ

2. ท่านคิดว่าจุดเด่นที่ทำให้หมู่บ้านของท่านน่าท่องเที่ยวคืออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ธรรมชาติโดยรอบหมู่บ้าน	☐ ภูมิทัศน์ที่สวยงาม
☐ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต	☐ นิสัยใจคอของคนในชุมชน
☐ อื่นๆ	

3. ในปัจจุบันท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือไม่
- ☐ ไม่ได้เข้าร่วม เพราะ
- ☐ เข้าร่วม เพราะ.....
- รูปแบบของการเข้าร่วม คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ เป็นไกด์นำเที่ยว
- ☐ เปิดร้านขายอาหารบริการแก่นักท่องเที่ยว
- ☐ เปิดร้านขายของให้กับนักท่องเที่ยว
- ☐ เปิดที่พัก/โฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก
- ☐ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม
4. กิจกรรมที่ท่านให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพเสริมของท่าน
- ☐ อาชีพหลัก ☐ อาชีพเสริม ☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
5. ถ้าท่านมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ท่านมีรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวประมาณเท่าใด รายได้ทั้งหมดต่อเดือน บาท/เดือน
6. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน/หมู่บ้านของท่าน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เฉยๆ			ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5	4	3	2	1
7. ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ท่านต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวหรือไม่
ต้องการอย่างยิ่ง	เฉยๆ			ไม่ต้องการอย่างยิ่ง
5	4	3	2	1
8. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ ขายอาหารและเครื่องดื่ม
- ☐ ขายของที่ระลึก
- ☐ บริการที่พัก/โฮมสเตย์
- ☐ เป็นไกด์นำเที่ยว
- ☐ บริการด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ☐ ทำงานในสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร
- ☐ ร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ/ชุมชน
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

9. ท่านคิดว่าท่านจะได้ประโยชน์ หรือมีประโยชน์/ข้อดี จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน (พื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง) ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ ระดับใด

ประโยชน์/ข้อดี	ระดับ				
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5
ประโยชน์ต่อตัวท่าน					
1. สร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ					
2. มีรายได้เพิ่มขึ้น					
3. สร้างเครือข่าย ขยายโอกาสในด้านต่างๆ					
4. มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น					
5. พัฒนาศักยภาพตนเองในด้านต่างๆ					
ประโยชน์ต่อชุมชน					
1. การลดลงของปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า					
2. การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในชุมชน เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์					
3. การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์และกายภาพให้ดีขึ้น					
4. ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น					
5. การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน					
6. ลดปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ					
7. ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น					
8. คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น					
9. กระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น					
10. มีกิจกรรม/โครงการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน					

10. ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ท่านมีข้อกังวลต่อประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็น	ระดับ				
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5
1. ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ พื้นที่ธรรมชาติ					
2. ผลกระทบต่อสัตว์ป่าในพื้นที่					
3. ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย					
4. การสูญเสียพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว					
5. ปัญหาการบุกรุกที่ดินเพื่อสร้างรีสอร์ท					
6. ความแออัดของยวดยานพาหนะ					
7. ค่าครองชีพสูงขึ้น					
8. ราคาที่ดินสูงขึ้น					
9. สินค้ามีราคาแพงกว่าปกติ					
10. เกิดปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชญากรรม					
11. การเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิม					
12. การขาดรายได้จากการเข้าไปเก็บหาของป่า					
13. ความขัดแย้งกับหน่วยงาน / คนในท้องถิ่น					
14. นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดิน					
15. ไม่สามารถประกอบอาชีพแบบเดิมได้					

**ตอนที่ 3: ความพร้อมของคนในท้องถิ่นในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่าย
การท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง**

ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของท่าน ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ในระดับใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อมูลหรือความคิดเห็นของท่าน)

ประเด็น	ระดับ				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	1	2	3	4	5
1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว					
2. เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำที่พักผ่อน					
4. ระบบสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง					
5. การดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ					
6. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว					
7. การบริการนำเที่ยว					
8. การจัดการเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว					
9. ร้านอาหาร สามารถจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ					
10. คุณภาพของอาหาร					
11. การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว					
12. การบริการด้านสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว					
13. การบริการด้านข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว					
14. การบริหารจัดการ เช่น องค์กร การกระจายรายได้					
15. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน					

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก 3
รายชื่อตัวแทนหน่วยงานที่ให้การสัมภาษณ์

รายชื่อตัวแทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่ให้การสัมภาษณ์

หน่วยงาน	ชื่อ นามสกุล
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา	นายประกาศิต ปริมา ผู้จัดการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา
	นายชัยยุทธ คัมภีรานนท์ หัวหน้างาน (ระดับ 6) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	นางสาวบุศรา ภาคสุวรรณ ตำแหน่ง หัวหน้า (ระดับ 6) งานแผนงานและประเมินผล
องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์	นายอังกุล เขียวสวัสดิ์ หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
	นางเรียบ แดงสรระน้อย ประธานอาสาสมัครหมู่บ้าน
อุทยานแห่งชาติห้วยทับลาน	นายประวิต ศาสตร์ จันทร์เทพ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติห้วยทับลาน
สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช	นายศุริยะ สถาพร
สถานีฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์	ผศ.ดร.สคาร ทิจันทร์ทิพย์ รองคณบดีฝ่ายสถานีวิจัยและป่าสาธิต
	นายณพพร จันเกิด
หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)	นายทำนอง นวลชื่น
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)	นายธีระ โค้วประสิทธิ์ ผู้อำนวยการส่วนจัดการป่าชุมชน นายสมถวิล สีสามโนธรรม นายดอน หงษ์เหิน นายปริญญา วรรณสุข นางสาวสุณิสา ยอดนาม
สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	นายเสมอ จินดาพงษ์ นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

หน่วยงาน	ชื่อ นามสกุล
สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด นครราชสีมา	นายมนตรี นิยากุล ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด นครราชสีมา
	นางสาวชนิดา แสนโคตร เจ้าหน้าที่พัฒนาการการท่องเที่ยว
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดนครราชสีมา	นายวัฒนา หีบสระน้อย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา	นางรุ่งทิพย์ บุกขุนทด

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย
 “การพัฒนาศักยภาพเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา”
 เมื่อ วันพฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2560

เวลา 9.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์
1	นายชัยนาถ จรกั้ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล อุดมทรัพย์	องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์	086-2479516
2	นายบุญฤทธิ์ สุญกั้ง (แทน)	อุทยานแห่งชาติทับลาน	-
3	นายปรกรณ์ เกียรติชูศักดิ์ (แทน) ผู้อำนวยการสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อม สระแกรวาช	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสระแกรวาช	-
4	น.ส. ชนิตา แสนโคตร (แทน) ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด นครราชสีมา	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด นครราชสีมา	088-1193255
5	นายวัฒนา หีบสระน้อย เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญการ	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา	080-1558118
6	นายชัยยุทธ คัมภีรานนท์ หัวหน้างาน (ระดับ 6) งานสวนป่า ด่านขุนทด	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา องค์การอุตสาหกรรมป่า ไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	081-7902322
7	น.ส. บุศรา ภาคสุวรรณ หัวหน้างาน (ระดับ 6) งาน แผนงานและประเมินผล	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา องค์การอุตสาหกรรมป่า ไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	081-6976025
8	นายอังกร เขียวสวัสดิ์ หัวหน้าสำนักปลัด	องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์	081-5936055
9	นายเร่ง เป้นสำโรง (แทน)	ผู้ใหญ่บ้านห้วยน้ำเค็ม	093-5079096
10	นายสมถวิล ลีลามโนธรรม	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)	081-9998917
11	น.ส.อัจฉรา รักษามใจ	สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรวาช	088-3234764
12	น.ส. ธารารัตน์ แจ่มจรัส	สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรวาช	086-3389803
13	นายธีระเดช แลบัว	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)	081-9677213
14	นายทำนอง นวลชื่น	หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)	081-3608638
15	นายจารุเสษฐ์ พิมพบุตร (แทน) พัฒนาการจังหวัด	พัฒนาการอำเภอวังน้ำเขียว	-

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย
 “การพัฒนาศักยภาพเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา”
 เมื่อ วันพฤหัสบดีที่ 2 พฤศจิกายน 2560

เวลา 9.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ
1	ประพัฒน์พงษ์ สุขประการ	อุทยานแห่งชาติทับลาน	081-7186201
2	นางสาวบุศรา ภาคสุวรรณ หัวหน้างาน (ระดับ 6) งานแผนงานและประเมินผล	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา องค์การอุตสาหกรรมป่า ไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	081-6976025
3	นายชัยยุทธ คัมภีรานนท์ หัวหน้างาน (ระดับ 6) งานสวนป่าด้านขุนทด	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา องค์การอุตสาหกรรมป่า ไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	081-7902322
4	นายอังกุล เขียวสวัสดิ์ หัวหน้าสำนักปลัด	องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์	081-5936055
5	นางเรียบ แดงสระน้อย	ประธานอาสาสมัครหมู่บ้าน	085-0661947
6	นางสาวกรรณิการ์ ดุมา	สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช	081-8796939
7	นางสาวอัจฉรา รักงามใจ	สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช	088-3234764
8	นายทำนอง นวลชื่น	หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ น.ม.3 (วังน้ำเขียว)	081-3608638

ภาคผนวก 5

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ
และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ
โครงการวิจัย การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
1) เพื่อนำเสนอรูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	1) การวิเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่าย และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ 2) การสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 3) การวิเคราะห์สถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น 4) การจัดตั้งภาคีเครือข่ายภายใต้รูปแบบภาคีเครือข่ายที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่	1) การวิเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่าย และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ 2) การสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 3) การวิเคราะห์สถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น 4) การจัดตั้งภาคีเครือข่ายภายใต้รูปแบบภาคีเครือข่ายที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่	1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีต่างๆ ยังเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างพัฒนา โดยยังไม่ได้มีการวางแผนในการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ เห็นควรมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายขึ้นเพื่อเป็นองค์กรกลางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) ปัจจัยที่มีส่วนทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล และประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน การร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหรือการดำเนินงานที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ คือ ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณในการพัฒนา การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การขาดการประสานงานในการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน และปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ 4) รูปแบบภาคีเครือข่ายที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นชอบ คือ การจัดตั้งเป็นคณะทำงานที่ลักษณะรวมตัวกันอย่างหลวม ภายใต้คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจากผู้ว่าราชการจังหวัด 5) การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้ดำเนินการผ่านทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการและการทดสอบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” โดยผลการขับเคลื่อนได้สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกิดการทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
			ที่มีศักยภาพเพื่อเชื่อมโยงเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว และมีความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี
2) เพื่อนำเสนอแนวทางการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	1) การวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน 2) การศึกษากฎระเบียบในการบริหารจัดการรายได้ของภาคีเครือข่าย 3) การนำเสนอแนวทางในการกระจายรายได้ต่อภาคีเครือข่าย	1) การวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน 2) การศึกษากฎระเบียบในการบริหารจัดการรายได้ของภาคีเครือข่าย 3) การนำเสนอแนวทางในการกระจายรายได้ต่อภาคีเครือข่าย	1) การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังไม่มี เนื่องจาก พื้นที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว และการที่ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) พื้นที่การท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ภายใต้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้ยังไม่มีประกาศใช้ระเบียบในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการ ทั้งนี้ เนื่องจาก ยังอยู่ในช่วงของร่างระเบียบดังกล่าว 3) แนวทางในการกระจายรายได้ที่เกิดจากความเห็นชอบร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและชุมชน คือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการ (การรักษาความปลอดภัย การบริการนักท่องเที่ยว การดูแลความสะอาด เป็นต้น) การจำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP ให้แก่นักท่องเที่ยว 4) สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว คือ การมีผลประโยชน์บางส่วนตกเป็นรายได้ของส่วนกลางในภาคีเครือข่าย เพื่อเป็นกองทุนสำหรับการพัฒนาหรือการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต่อไป

สัญญาเลขที่ RDG60T0020

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

Output		หมายเหตุ
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ /หรือจากการปรับแผน	ผลสำเร็จ (%)	
	100%	
1. รูปแบบองค์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และแนวทางในการพัฒนาองค์การในพื้นที่เครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	100%	-
2. แนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้องค์การเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน	100%	-

ลงนาม _____ (หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

ดร. สมหมาย อุดมวิทิต

วันที่ 16 กรกฎาคม 2561